

①

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם זְכוֹר אֶת־הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יֵצְאתֶם מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים כִּי בְחֹזֶק יָד הוֹצִיא יְהוָה אֶתְכֶם מִזֶּה וְלֹא יֵאָכֵל חֶמְצָא הַיּוֹם אַתֶּם יֵצְאִים בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב׃ ה וְהָיָה כִּי־יָבִיאֲךָ יְהוָה אֶל־אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לְתַת לְךָ

הוא: ג ואמר משה לעמא הוון דכידון ית יומא דרין די נפקתון ממצרים מבית עבדותא ארי בתקופ ידא אפיק יתבון מקא וקא יתאבל חמיצי: ד יומא דין אתון נפקון בירחא דאביבא: ה ויהי ארי עלנד יתארעא דכנענאי וחתאי ואמוראי וחוי ויבוסאי די קנים לאבתהך למתן קד ארעא עבדא חלב ודבש

יקא קא
קא יהא
בניכון
קמא די
הרין פן
זא הרין
מארעא
ומליל י
ש קדמי
יא בבני
יא דילי

לקפו בהיר

רשי

ג) והוא מה שאנו אומרים פרשה צליח בכל יום שיש בו זכירת יציאת מצרים, שמינת זכור לשון הווה הוא, כלומר הולך וזוכריוו בלי הפסק (רא"ם), ובספר נחלת יעקב טען על זה טענות נודקות עיי"ש, ומסיק שמישור תיבת "הזה" נפקא שיהיה פירושו יום הזה אשר אתה עומד בו, ונכון: ד) בהכרח לומר שטענות סופר יש כאן, וז"ל וכי לא "היו" יודעים פי' דור המדבר שמה דינר אליהם "אחס" יוצאים, אבל לנחמו אה"י שלא היינו יודעים אם לא שהכתוב אומר בחדש האביב (לבוש), אבל קשה לשבש כל הספרים, לזה אפשר לומר שעיקר קושייתו של רבינו, שאם כוונת הכתוב להודיענו זמן היציאה היל"ל אחס יוצאים בחדש האביב או בחדש האביב אחס יוצאים, מה זה שאמר "היום", וכי בלא היום אין לנו יודעים מתי חדש האביב, לזה מירך שבמכוון אמר היום וגם הדגיש אותו ונחמו בראש לומר ראו היום הזה ומעלתו שהוא חדש האביב (מ"ל): ה) הגם שיש מרבתינו שלא אמרו כן, (גם הרמב"ן היה לו גירסא אחרת במכילתא), אבל זו היא פשוטו, שהלא אמר הכתוב לעיל והיה כי תבואו אל הארץ אשר יתן ה' לכם כאשר דבר, והקב"ה דיבר לתת ז' עממין, גם להלן אמר והיה כי יביאך ה' אל ארץ הכנעני כאשר נשבע, ולא אמר שם וצח חלב ודבש למעט את הפרוי והגרש, אלא הענין הוא, שפעם לא אמר אלא כנעני וכו' וכללים בו שכולם בניו היו, ופעם הזכיר כולם גם כנעני בחוס, לפי שאומה אחת נשאר על שם כנעני, שלא היה להם ראש משפחה שהיו נקראים על שמו, גם לפעמים מזכיר ד' מהם או ה' או ו', והכוונה על כולם, ואין הכתוב מקפיד וחסר, וכל

ג) זכור את היום הזה. לנד שמזכירין יציאת מצרים בכל יום^ג (מכילי): ד) בחדש האביב. וכי לא היינו יודעים^ד בלחה חדש (יאלו), אלא כך אמר להם, ראו חסד שגמלכם שהוליא אתכם בחדש שהוא כשר ללחא, לא חמה, ולא לנה, ולא גשמים, וכן הוא אומר (הה"ס"ג) מוליא חסירים בכושרות, חדש שהוא כשר ללחא (מכילי - תנח): ה) אל ארץ הכנעני וגו'. ואף על פי שלא מנה. אלא חמשה עממין, כל שבט גויים במשמע^ה (מכילי - תנח), שכולן בכלל כנעני הם (תנח), ואחת ממשפחות כנען היחה שלא נקרא לה שם, אלא כנעני (תנחומא): נשבע לאבתך וגו'. בצברהם הוא אומר (ברא"י פ"ו י"ח)

שינוי נוסחאות - ח"ו.

בל ערל
זח מילה,
קילה) לא
אשוח גר
' - תנח):
זכה (מכילי
מדון, וכן
לי הוא.
מלרים:

אור החיים

שם י"ז) צפ' ואעבור עליך וגו':
ג) ה. ודוידה כי יביאך וגו'. טעם שחלה מלואה זו בציהא הארץ^{קפ}, לטעם עלמו כשירצו ימיכם על האדמה^{קפ}:

אור בהיר

קפ) הלא גם במדבר היו חייבים לנו המנות. קפא) להראות דעת עליון שהיה לנו ברך הוא להביאם לארץ חייק ומיד. קפב) ויהיה פירוש והיה כי יביאך אפילו כי יביאך.

שאר מלות
ז שנתורה
הו"א שלא
אילו פועל
זר ופומחו
אבל אפילו
בלא זה גם

יאה, כי
מנס ז"ל

עָרַב לְמִינֹו: ^{טו} וְאֵת בֶּת הַיַּעֲנָה וְאֵת־
הַתַּחֲמָס וְאֵת־הַשֶּׁחַף וְאֵת־הַנֶּיֶץ
לְמִינֵהוּ: ^{טז} אֶת־הַכּוֹס וְאֵת־הַיַּנְשׁוּף
וְהַתְּנַשְׁמֶת: ^{יז} וְהַקָּאֵת וְאֵת־הַרְחֵמָה
וְאֵת־הַשְּׁלָךְ: ^{יח} וְהַחֲסִידָה וְהַאֲנַפָּה
לְמִינֵהּ וְהַדּוֹכִיפֶת וְהַעֲטִלָּף: ^{יט} וְכָל־
שְׂרָץ הָעוֹף טָמֵא הוּא לָכֶם לֹא יֵאָכְלוּ:
^כ כֹּל־עוֹף טְהוֹר תֹּאכְלוּ: ^{כא} לֹא תֹאכְלוּ
כָּל־נְבֵלָה לְגֵר אֲשֶׁר־בְּשַׁעְרֵיךָ תִּתְּנֶנָּה

טו וְיֵת בֶּת נַעְמִיתָא וְצִיצָא וְצִפֵּר
שְׁחָפָא וְנֶצֶא וְנִגְוָהי: טז וְקִרְיָא
וְקִפּוּפָא וְבוּתָא: יז וְקָתָא וִירְקָקָא
וְשִׁרְי נּוּנָא: יח וְחִנּוּרִיתָא וְאִבּוֹ קִזְנָה
וְנַגֵּר טוּרָא וְעַטְלָפָא: יט וְכָל־
רְחִשָׂא דְעוּפָא מְסָאָב הוּא דְכּוֹן
קָא יִתְאַכְלוּן: כ כָּל עוּפָא דְכִי
תִּיבְלוּן: כא קָא תִּיבְלוּן כָּל נְבִילָא
קְתוּבָא עֲרֵר דִּי בְקִרְיָה תִּתְּנֶנָּה

וְיִבְלֶנָה או תּוֹבְנָנָה

שקבל עליו שלא לע
נבלות: כי עם קדוי
במותר לקיים דברים ו

בנבלה: כה) מדמתן כ
אסורות המוזכרות כאן ו
זה קאי על אומרו בניס ו
מן הכיעור ודומה לו יום
פי' תניחו בפרישתו ובהר

מאכלות אסורות וז"ל
זה וכו' כיצד הלוקח
ונבלת התרגול וקצן
ע"כ, והוא מאמר
שמזהיר על שיעור ו
מכל דבר המתנבל
מש

לגור אשר וגו'. הקד
ובנכרי הקדים
במסכת חולין (ק"ד:
ורבי יהודה ר"מ סוּבָה
להחיר נתיבה לגוי ונ
ומכירה יחד^{קל"ד}), ור'
מטעם שאמר קרא או
מישב חיבת או להקד
ולריך לדעת לסברת ו
זה^{קל"ד} ויתבאר על
במסכת ע"ז (ס"ז: ר'
פגוס^{קל"ד}) ר"ש מחיר ו
כל נבלה לגר אשר וגו
שאין ראויה לגר אי

קלג) כי דבר ידוע הוא ש
מתנה ואכלה או מכור לנ
המכירה. קלז) פי' נפ
מתנה לגר או לא תאכלה, אלא

רש"י

לקט בהיר

שרואה ציור^{טו}) ולמה הזהירך* בכל שמותיה שלא
ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק, שלא יהא האוסרה
קורא אותה ראה והבא להחיר אומר זו דיה* שמה
או איה שמה וזו לא אחר הכחוש (חולין ס"ג), ובעופות
פרט לך העמאים^{יז} ללמד דהעופות טהורים מרובים
על העמאים לפיכך פרט את המועט* (סג):
(טז) התנשמת. קלכ"א שוריין: (יז) השלך.
השולה דגים^{יח}) מן הים (סג): (יח) דוכיפת. הוא
תרגול הבר, ובלע"ז הרופ"א וברצלתו כפולה^{יח})
(סג): (יט) שרץ העוף. הם הנמוכים הרוחשים על
הארץ^כ) כגון זבובים וזרעים וחגבים עמאים
(כס) קרויים שרץ: (כ) כל עוף טהור תאכלו. ולא
את העמא צא ליתן עשה על לא תעשה, וכן צבהמה
(פסוק ו) אותה תאכלו ולא צבהמה עמאה, ולאזו הצא
מכלל עשה עשה, לעבור עליהם צעשה ולא תעשה
(ספרי): (כא) לגר אשר בשעריך. גר תושב (סג)

שינוי נוסחאות • הוהיר • זאת • הטמאים

הס, וראה ואיה ג"כ אחד שראה פירושו שרואה ציור
ובאיוז (כ"ח ז') גזס הכתוב ואמר ולא שפתו עין איה פי'
אפילו איה לא ראהו הרי שאיה היא הרואה ציור, ועיין
עוד בחוס' סס: יט) עומדת בנבל וראה נבלה צא"י
(גמר'), והרד"ק נותן טעם גם לשאר שמות, דאה שמעוף
ציותר מלשון (לקמן כ"ח מ"ט) כאשר יראה הנשר, דיה
מלשון דיו שהיא שחורה כדיו, איה שיצבת צאיים: (כ) פי'
משא"כ צבהמה ויהי שפרט הטהורים (רא"ם), ודבר זה יש
לו שייכות אלעיל מניה שמפני זה שהכתוב פרט העמאים
אם לא ימנה ויתשוב כל שמות שיש לו לראה יכול מי שהוא
לומר שעוף טהור הוא צעבור שלא נזכר בכמו: (כא)
מגזיה דגים השטים על פני המים, לזה תרגמו אונקלוס
ושלי נונא מורכב מב' חיבות שלי - נונא הוא דג בלשון
ארמי: (כב) ובגמ' ולמה נקרא שמו דכיפת שהודו כפות
פירש"י כרבלמו (בשר אדום הבולט בראש התרגול) ענה
ודומה כמי שפולה לתוך הראש וכפוחה שם והוא עוף גדול
עכ"ל: (כג) פי' כשהם על הארץ ואינם עופים נראים

אור החיים

כא. כל נבלה וגו'. אמרו כל^{קל"א}) למאן דאמר
איסור חל על איסור (חולין קי"ג): יראה
לרבות כל המתנבל צין טהורים צין עמאים צאה
עליהם אזכרת לא תאכלו כל נבילה, ולמאן דאמר

אור בהיר

קלא) מה צא לרבות. קלב) שיוכל להיות שחמאל איה סגרה לומר שנבלה תקרא רק צבהמה או רק חיה.

וַיִּכְלְמָה או תּוֹבְנָה קָבַר עֲמִיּוֹן וַאֲכָלָהּ או מָכַר לְנִכְרֵי כִּי עִם קְרוֹשׁ

רש"י

לקט בהיר

שקבל עליו שלא לעבוד עבודה כוכבים^{י"י} ואוכל
 נבלות: כי עם קרוש אתה לה'. קדש את עלמך
 במותר לך^{י"י} דברים המותרים ואחרים נוכגים בהם
 נבנה: בה) מדנתן טעם על האיסור משום קדושתך ופרישתך א"כ אינו מכח זווי וחיוז הדבר מנד עלמו, ומאכלות
 אסורות המזכרות כאן הם הנרמייים כשאר מצות וכלי קדושתך עליך לקבלו (ומה שאמר לעיל בפסוק ב' כי עם קדוש אתה
 זה קאי על אומרו בניס אחס למה אתם בניס ולא אה"ע כי עם קדוש) אלא ודאי פירושו שמחמת קדושתך ראוי לך לפרוש
 מן הכיעור ודומה לו יותר מן החיוז וכ"ש מאכלות אסורות (רא"ם), ומה שאמר עוד דברים המותרים וכו' אל תחירם וכו'
 פי תניחו בפרישתו ובהתנהגותו ואל תבטלו, ופשוט שזה דוקא אם הוא יודע שדבר זה מותר ורואה להחמיר על עלמו, אבל

אור החיים

מאכלות אסורות וז"ל כל הנבילות מנטרפות זה עם
 זה וכו' כיצד הלוקח מנבלת השור ונבלת הנזי
 ונבלת התרנגול וקצץ מן הכל כזית צער ואכלו לוקה
 ע"כ, והוא מאמר לא תאכלו כל נבילה פירוש
 שמזהיר על שיעור אכילה שהוא כזית^{ק"י} הצאה
 מכל דבר המתנבל הגם שאין הזית צא אלא
 משלשחם יחד:

לגר אשר וגו'. הקדים זכרון הגר לזכרון הנתינה
 וזכרי הקדים זכרון המכירה לזכרון הנכרי,
 במסכת חולין (ק"ד:): הביאו מחלוקת רבי מאיר
 ורבי יהודה ר"מ סובר שצא הכחוב לדבר בסדר זה
 להחיר נתינה לגוי ומכירה לגר ולזה סמך נתינה
 ומכירה יחד^{ק"י}, ור"י סובר הדברים ככחצן^{ק"י}
 מטעם שאמר קרא או מכור ולא אמר ומכור, ור"מ
 מישב תיבת או להקדים נתינה דגר למכירה דגוי,
 ולריך לדעת לסדרת ר"י למה דיבר הכחוב בסדר
 זה^{ק"י}, ויתבאר על פי מחלוקת אחרת שנחלקו
 במסכת ע"ז (ס"ז:): ר' מאיר ור' שמעון דדין איסור
 פגום^{ק"י} ר"ש מחיר ור"מ אוסר דתיא לא תאכלו
 כל נבלה לגר אשר וגו' כל הראוי לגר קרויה נבילה
 שאין ראוייה לגר אינה קרויה נבילה עד כאן.

אור בהיר

קלג) כי דבר ידוע הוא שתיבת אכילה פירושו כזית.
 תמנה ואכלה או מכור לנכרי. קלד) לגר דוקא נתינה ולנכרי דוקא במכירה. קלז) בגר הקדים שמו וזכרי הקדים
 המכירה. קלח) פי נפגם טעמו ונעשה רע. קלח) פי בהשקפה ראשונה. קלט) ואין הפי' לגר וגו' תמנה כשאתה
 תמנה לגר או לא תאכלו, אלא פירוש אם הגר רואה ויפה לו יכול אהה לימנה לו שאינו חייב צמנות. קמ) כגון וידבר ה' אל משה

אתה ליהוה אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו: פ חמישי כב עשר תעשר את כל תבואת זרעך היצא השדה שנה שנה: כג ואכלת לפני | יהוה אלהיך

ארי עם קדיש את קדם יי אלהיך לא תיבול בשר בחלב: כב עשרא תעשר ית כל עצרת זרעך דיפוק חקלא שתא בשתא: כג ותיבול קדם יי אלהיך באתרא די יתרעי

לקט בהיר

רשיי

איסור חל תחירם צפניהם (סס): לא תבשל גדי. ג' פעמים, פרע לחיה (י) ולעופות ולבהמה עמאה (ספרי - חולין ק"ג): לא תבשל גדי וגו' עשר תעשר. מה ענין זה אלל זה אמר להם הקב"ה לישראל לא תגרמו לי לבשל גדיום של תבואה (י) עד שכן צמעי אמותיכן, שאם אין אחס מעשרים מעשרות כראוי כשהוא סמוך להבשל אני מוליא רוח קדים והיא משדפתן שנאמר (מ"ג י"ט כ"ו) ושדפה לפני קמחה (תנ"י), וכן לענין צכורים (ס): (כג) שנה שנה. מכאן שאין מעשרין מן החדש (י) על הישן (ספרי): (כג) ואכלת וגו'. זה מעשר שני (סס) שכבר למדנו ליתן מעשר

אם זה טעות בידו ודאי שיכול אהה ואדרכה זריך אהה להחירו ולהדריכו בזרן האמת (צל"ד): (כז) שכל אלו אין בהם איסור צטר בחלב מדאורייתא, וכבר נתבאר צפ' משפטים שדרושים אלו יולאים מדכתיב ג' פעמים "גדי" מדהוי ליה לומר לא תבשל צטר בחלב, אבל ג' פעמים לא תבשל א' לביסול וא' לאכילה (אמר הביסול) וא' לאיסור הגאה, וכן כמד רבינו שם ו"ל: גדי פרט לעוף שאינו בהמה, גדי פרט לחיה שאינה בהמה דאע"ג דחיה בכלל בהמה אהה קרא ימירא ומפקיע, גדי ולא אה הבהמה עמאה, אבל בהמה טהורה דלאו גדי כגון פרה ורחל איתרבו מקראי כדקתני בצרייתא בגמ' עכ"ל: (כז) פי' לקלקל תבואה חדשה כשהיא רך ועדיין צמעי אמותיהם פי' בלועה בשבלים,

והיאך תגרמו שלא לקלקל, אם עשר תעשר, ואע"ג שרבינו אין דרכו להביא סמוכים ודרושים במקום שאין הכרח פשטות הענין, כאן יש לומר שהוכחו מדהפסיק באמלע מאכלות אסורות עם מאמר כי עם קדוש אהה, הלל זאת שייך גם על צטר בחלב והיה לו לאומרה בסוף אחר צטר בחלב, בזה הראה שרובו לקשר לא תבשל עם עשר תעשר (מ"ל): (כח) קמה היא תבואה שנגמרה ועומדת לקצור, והנביא מקלל את סנחריב שמהיה שדופה ופסקת לפני קמה: (כט) פי' צפ' משפטים וצפ' תשא אמר הכתוב ראשית צכורי אדמתך תביא בית ה' ולא לא תבשל וגו' (לבוש), ושם ודאי שיש לדרוש סמוכים כי מה ענין צטר בחלב לצכורים ולמועדות, אבל עיקר הענין לגבי מעשר נאמר, כי צכורים דבר מועט הוא ואין נחשדין עליו, לזה מביאו רבינו כאן (בד"א): (ל) הוא הדין להפך מן הישן על החדש כן הוא משמעות שנה שנה, וכן הוא בספרי משנה לחצמיה, אלא אורחיה דמלתא נקט שרונה להרויח כי הישן שזה יותר שכבר נתייבש הלחלוחית ממנו, שאם רוצה לומר לוי ולעני אין זריך להמתין עד שנה הבאה יכול ליתן לו מתנות חוץ מן המעשר (מ"ל), גם אשמעינן רבואה שלפעמים הישן

אור החיים

לגר וכו' (מ"א) ואסר אפילו אינה ראוייה לגר ונתישבו על זורין, אלא שראיתי שם צמסכת ע"ז (ס"ח). שהקשה הש"ס כשאמר נבלה שאינה ראוייה לגר אינה נבלה הקשה ו"ל ורצי מאיר (מ"ב) ההוא למעוטי סרוחה מעיקרא, ורצי שמעון, סרוחה מעיקרא לא אינטריק קרא ע"כ, ולפי דברינו מה מקשה הש"ס לר"מ והלא לסברת ר"מ אין מקום

אור בהיר

ולא אמר חל משה דיבר ה'. קמא) שלפי דעתו יש טעם וכוון צשינוי. קמב) פי' מה יענה ר"מ על מה ששינה הכתוב. קמג) פי' לו יהיה שלא די דרשמו למרן השינוי. קמד) שדי דרשת ר"מ למרן השינוי א"כ מהיכן ידע ר"מ סרוחה

לאשראה שכנתו עבדך חמרך ו תורה וענה בדיל קדם יי אלהיך כל יסני מנה ארחה קממלה ארי יתר. די יתרעי יי א שכנתה תמן א אלהיך: כה ותתן כספא בידך ותו יתרעי יי אלהיך כספא בכר די בתורי ובענא ועתיק ובכר די ותיבול תמן קדם את ואנש ביתך בקריוהי לא תשו

ראשון ללוים שנאמר ישראל וגו', וכתן שנאמר (סס ל"א) וא זה מעשר אחר התבואה מרובה ל"א נפשך. כלל: בכר ובכל אשר תש הפרט מפורש ולד וכו' (ת"כ צרייתא ד"ג לא תעזבנו. מלי

ופטרויות, ומה הפרט שני (גמרי'): (לג) הכתוב אומר כן, בשל שם רבינו י

פרק חמישי : השוכר את הפועל

טמאה מדמי שביעית אם לקח יאכל כנגדו, וכ"ש בפירות שביעית עצמן דאין לוקחין בהם עבדים וקרקעות, וה"ה לחלוק וטלית וכל דבר שאינו ראוי לאכילה, והכי תניא בתוספתא¹⁶ היה בידו סלע של שביעית ובקש ליקח בו חלוק הולך¹⁷ אצל חנוני ואומר לו תן לי¹⁸ מן הפירות ונותן לו והלה אומר¹⁹ הרי פירות הללו נתונין לך במתנה וכו', והתם¹⁶ תניא פירות שביעית אין לוקחין בהם מים ומלח וכו',²⁰ אבל דבר הראוי לאכילה ודאי לוקחין בין בפירות שביעית בין בדמיהן ומוכרין אותם במעות ע"מ ליקח בהן פירות וכל דבר הנתפס בקדושת שביעית והיינו סלע של שביעית, וה"ל מוכח בפי' לולב וערבה²¹ אלא שאסרו למכרן כדרך²² סחורה, דתנן²³ אין מוכרין פירות שביעית לא במדה ולא במשקל וכו', ותני בתוספתא²⁴ לא ימלא את החבית ומוכרה כמות שהיא²⁵ אלא אומר חבית זו אני מוכר בדינר, כלכלה זו אני מוכר בתריסי²⁶, וטעמא דמילתא דדבר הראוי לאכילה הואיל

7 ← [טב, ע"א] מ"ט שכרו אסור אילימא הואיל ויין נסך אסור בהנאה שכרו נמי אסור. פי' כל שנאסור² בהנאה אף הנאת גרמתו אסורה בהנאה³ אף על פי שאינה דמים לו, והרי ערלה וכלאי הכרם דאסירי בהנאה ותנן מכרן וקידש בדמיהן מקודשת, לפי שאין תופסין את דמיהן ודמים אלו⁴ כמתנה הן בידו של זה, וכן מפורש⁵ בירושלמי במס' קידושין⁶, ואין אנו אוסרין הנאה זו מפני שהיא⁷ גרמת איסורי הנאה ומחמתם באו לידו, אף שכר פעולה בין נסך⁸ למה אסרוהו, אלא הואיל ותופס דמיו בכל חליפין בע"ז⁹ גזרו על שכר פעולה מפני שנראה כמחליף, והרי שביעית וכו'.¹⁰

← קידושין⁶, ואין אנו אוסרין הנאה זו מפני שהיא⁷ גרמת איסורי הנאה ומחמתם באו לידו, אף שכר פעולה בין נסך⁸ למה אסרוהו, אלא הואיל ותופס דמיו בכל חליפין בע"ז⁹ גזרו על שכר פעולה מפני שנראה כמחליף, והרי שביעית וכו'.¹⁰

נמצא¹⁰ זה פורע חובו בפירות שביעית ורחמנא¹¹ אמר לאכלה, פי' רחמנא¹² דאמר¹³ בפירות שביעית דלאכלה¹⁴ ניתנו ולא לד"א לפיכך אסור ליקח בפירות שביעית מן התורה כל דבר שאינו נאכל, כדתנן במס' שביעית¹⁵ אין לוקחין עבדים וקרקעות ובהמה

1 אב : אסור בהנאה, וזו כגרסת כ"י גמרא (עיי' דקדוקי סופרים).
 2 ב : שאסור, וכן בפי' הר"ן שמביא פירוש זה בשם רבינו. 3 בהנאה, ב : ליתא, והנכון כבדפוס. וכמבואר בחידושי הר"ן (שג"כ מביא ענין זה) דכיון דאסור בהנאה אסור ליהנות מכל דבר הבא בגרמתו אע"פ שאינה חלופיו ולא דמים לו, לא מצית אמרת הכי, דהרי ערלה וכו', ועיין תוס' ד"ה מ"ט. 4 ב : הללו. 5 ב : מפרש. 6 ירושלמי קידושין ב, ט. מבואר בחידושי הר"ן (ההולך בעקבות פי' רבינו ומבאר) : וכן אמרו בירושלמי במס' קידושין ר' חגי בשם ר' זעירא בשאין דמיהן, כלומר לפיכך מקודשת לפי שאין ממון זה דמים של ערלה וכלאי הכרם, שאילו היו כן אף דמים הללו הן אסורין בהנאה שכיון שערלה וכלאי הכרם אסורין בהנאה אף ליהנות מדמיהן אסור, דמה לי הן מה לי דמיהן הא מ"מ מינייהו מתהני שמכרן בדמים, אלא משום הכי מקודשת לפי שאין ממון זה דמיהן של ערלה וכלאי הכרם שכיון שהן אסורין בהנאה אינן שוין ממון ומעות הללו מתנה הן בידו ולפיכך מותרין וכו'. 7 ב : שהיה. 8 אף שכר פעולה בין נסך, כיון שאינו דמיו אע"פ שבגרמא שלו בא למה נאסר (חידושי הר"ן). 9 אב : כע"ז. 10 ב : מצא, והנכון כבדפוס.

11 ורחמנא, בגמרא : והתורה. (בב : ורבינו הננאל, ואינה אלא טעות שהיה כתוב כנראה לפני המעתיק „ורח" והוא חשב שהוא ראשי תיבות הני"ל.)
 12 ב : רבינו הננאל, גם זו טעות כנ"ל. 13 ב : אמר. כלומר שגורת הכתוב הוא בפירות שביעית דלאכלה ניתנו ולא לדבר אחר (חידושי הר"ן). 14 ב : דלאכילה. 15 שביעית ה, ת. 16 תוספתא שביעית ו, יו, [ועיין תוס' כפשוטה שביעית ע"מ 568 : שאפשר שצ"ל : הרי]. 17 ב : הלך, וכן בתוספתא. 18 תן לי, בתוספתא : תן לי בזה בהסלע, נמצא הסלע חולין והפירות נתפסות בקדושת שביעית (מנחת בכורים). 19 שם : אומר לו. 20 דלאו מידי דמוזן ניינהו (שם). 21 סוכה מ, ב. לולב וערבה, צ"ל : לולב הגזול. 22 ב : בדרך. 23 שביעית ח, ג. 24 שביעית ו, ט. 25 כלומר אף בכלי שאינו מיוחד למדה אם יודע מדתה הוי כמו שמוכר במדה (מנחת בכורים). 26 אב : בתריסית, וכן נכון, [עי' רש"י שבועות מ רע"א], והוא מין מטבע פתוח מדינר (שם), בב מוסיף : והכי נמי איתא בפרק זה בורר וכן פירש שם רבינו שלמה ז"ל. והכוונה לסנהדרין כו, א : בתחלה הוי אומרים אוספי שביעית כשרין (לעדות), דמצי למיכלינהו קודם זמן הביעור, רש"י סוחרין פסולין, משרבו ממצאי מעות

ח' צו"י הרמב"ם ה"א
 ז"ל החנוני י' הרב"ל ל ח"י ז"ל שוה"מ נ"ח
 הוצא מכוון ג' ג' ח' ה' שוה"מ ה"א

אבקשה מהדרת מעלת כ"ת יישרני אל הדרך האמת ודרך שקר יטר ממנו, יכניני ויורני וילמדני.

76 כי לעד"נ דכל איטורי הנאה אסור לכתחלה למכרם אפילו על דעת לחזור ולמכור הדבר הקנוי בחליפין או [לקנות] במעות המכירה דבר אחר ודבר שהוא בדבר אחר ואפילו עד עשרה דרי, דהכל נכלל בילפותא דחז"ל [פסחים כא:] מלא יאכל חמץ לא יהא בו היתר אכילה, וכן בילפותא דאינך אסורי הנאה דכל שהיה מותר לו לכתחלה ככהאי גוונא מקרי היתר הנאה בו שהרי זה כוונתו, אלא ודאי זה אסור מן התורה. רק אם עבר ומכרו לדבר שאסור בהנאה מדאורייתא שרי להנות בדמיו, כן כתבו התוספות פרק קמא דחולין דף ד' [ע"ב ד"ה מותר] בפשיטות מש"ס פרק ד' דעבודה זרה דף נ"ד [ע"ב] דאומר 'הוא' דגבי עבודה זרה אתי למעוטי ערלה וכלאי הכרם שאם מכרם וקדש בדמיהם מקודשת, ומשמע להו להתוספות דהוא הדין לקדש בהו אשה לכתחלה מותר, והוא הדין לקנות בהם שום דבר, והוא הדין באם החליפין בדבר אחר שרי לאתהנויי מדבר אחר ההוא בעיניה, רק נקט מכרם וקידש לשון דיעבד משום דעל כל פנים מדרבנן אסור לקדש בהם אשה וכדבעינן למימר לקמן. אי נמי נקט 'קידש' אידי דנקט 'מכרם', דלמכרם לכתחלה על כל פנים אסור מדאורייתא, כך נראה לי לדעתם.

ובפרק ה' דנדרים דף מ"ז [ע"ב] בעו למיפשט דחליפין מותרין ממשנה דקדושין [נו:] מכרם וקדש בדמיהן מקודשת, משום דסבר היה כסברת אי נמי שכתבנו, והוא הדין שרי לקדושי בהו אשה, ואע"פ דזאת האשה מקרי חליפין בדמי איטורי הנאה סבירא ליה דכל דשרינן לכתחלה להחליף ולקנות בדמים הבאים מאסורי הנאה מקרי היתר חליפין. ומשני לכתחלה הוא דלא ואי עבד עבד, ור"ל קידש דווקא דיעבד ולכתחלה אסור מדרבנן, רק כשהחליף אלו החליפין או שקדש אשה בדמים כדיעבד הוה ליה חליפי חליפין ולכן מותר. והר"ן [נדרים שם ד"ה ח"ש] כתב דסלקא דעתיה דמקשה דאין חילוק בין חליפין לחליפי חליפין, וזה דוחק.

ומסוגיא זו דנדרים משמע דאין חילוק בין קדושי אשה בדמים הבאים מאיסורי הנאה או שארי הנאות, אבל בתוספות חולין [שם] ועבודה זרה הנ"ל [נד: ד"ה מכרן] דדוקא בקדושי אשה הקילו מטעם שכתבו שם משא"כ בשאר דברים. וצ"ע לפי דעתם אי סבירא להו כמסקנת הש"ס דמסכת נדרים הנ"ל דגבי אשה גופה דווקא דיעבד דהוי ליה חלופי חליפין, ואם כן סבירא להו דבשאר הנאות ובכל מילי אפילו חליפי חליפין אסורים, או סבירא להו דהא דמסיק בנדרים לכתחלה הוא דלא וכו' דחיותא בעלמא הוא לפי מה דבעי למיפשט ממשנה דחליפין מותרים, ובאמת הוא הדין גם לכתחלה מותר לקדש בהם אשה. רק דמכל מקום אין ראייה משם ואין ללמוד משם, דדווקא קדושי אשה התיירו. והכי משמע לי בתוספות דפרק ה' דעבודה זרה [סב. ד"ה והתנן], ומכל מקום משמע שם דסבירא להו דגם מסקנא דש"ס דנדרים הלכתא היא, וזה צ"ע. ועוד דדוחק עצום לדחות מסקנת הש"ס וחילוק שחלקו חז"ל כמסקנא ולחלק חילוק אחר בדוי מלבינו שאין לו מקור בשום מקום, והוא נגד מסקנת הש"ס הנ"ל וק"ל. ומה שנראה לפענ"ד יתבאר לקמן בגזירת ה'.

ולכאורה היה קשיא לע"ד הן על סוגיא דנדרים הנ"ל או בריש פרק ה' דעבודה זרה [סב.] דמקשי ממשנה דמכרן וקידש וכו' [קדושין שם], ומה קושיא דיש לומר דלעולם דמדרבנן אסור החליפין בהנאה וכן הדמים ומכל מקום מקודשת, כדין מקדש באיסורי דרבנן לגדולי הפוסקים כמבואר בטור וב"י באהע"ז סוף סימן כ"ת. עד שראיתי שהרגיש בזה הר"ן בסוגיא דנדרים הנ"ל [שם] ופירש דלשון מקודשת משמע להו דאין כאן איסור כלל ולכך לא הוצרכו לפחות לחזור ולקדש.

ונראה לי דסוגיא דש"ס ריש תמורה [ד:] כל מילי דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד וכו' שנחלקו בו אמוראי ודברו בו הפוסקים הראשונים גם האחרונים יעויין בט"ז [סי"א] ושו"כ [סי"ד] ביו"ד סימן ר"ל ובשו"כ [סי"ב] וסמ"ע [סי"ג] בחור"מ סימן ר"ח אין ענין לכאן. דדברים ההם אמורים בשקלי וטריא אם המקח

קיים או לא, ומכל מקו האסור בהנאה ביד בע מדאורייתא משרי שרי. ו דמיו דהיינו דווקא ל לכתחלה אסור לקנות בו או ליתנן במתנה ואו כדמוכח בסוגיא פרק כל שכתבו הפוסקים באיסור סעיף ג, משא"כ לאחר מוכח מתוספות דחולין דעבודה זרה [שם] וכן כו בפירושו וקדושין הנ"ל דאפילו באכילה מותר והוא הדין מדאורייתא או דמיהן מדאורייתא רק ענ חלוקים בדניהם, ועל זו שאין זה

ובשו"ע מאור"ח סוף ס קנה שום דבר מותר כו', והם דברי הטו שפחה וכו' והתיר ר"ת ונ מעשה דר"ל [ש]השפח בעלים, ועל כן הבעל הנ דמי וקיימא לן דכל איסור דמיהם אע"פ שמדרבנן לאחרני שרי. ותמהתי ל ולא זכר דהכי סבירא ל בב"י ושו"כ ביו"ד ריש ו בשו"ע [אור"ח] סימן ת"ג תנור ואם קבל כבר המו

* דאיך נאמר דחמץ מן נראה פשוט דהתורה זו בעד החמץ הרי גתרבה יכול ליהנות אחרי כן מלואים בשו"ת [סימן מאיסורי הנאה דנתרבה מן התורה. ומהאי טעו באמת לא עביד איסור אתי שפיר בחולין [דף] וצ"ע למה לי קרא תי משום] למה לי קרא נ דכיון דחליפין אסוריו

שלג חוג יאיר

הר"ל ל. י. א. ר. ת"ת. זכרון ס"ב

הגאון מנן זקן ספרו

אחרים, אך אם מכרת מותר לך, ומה איכפת לך
תו. וע"כ העיון בזה שלא לצורך.

ואמנם בגוף הדבר יפה עשה זה שמכר וגם
ביטל, שאם אולי המכירה אינו כהוגן
עפ"י דין, הרי הוא מבוטל בכלל חמצו דאיכא
ברשותי, ואם המכירה כהוגן הרי כבר הוא מכור
בכל מקום שהוא. מעתה בכוא בעל העגלה עם
החביות, אילו לא מכרו-רק בטלו [לא] הי צריך
לומר שהוא מופקר לכל מי שירצה שכבר
הפקירו, אך היות שמא מכירה מעליתא ואינו
יכול להפקיר מה שאינו שלו, ע"כ יפה עשה
ששלחו לנכדי הקונה יחזיק במעונו או מטעם
קנין או מטעם זכי מהפקר.

והן עתה אחר הפסח אי הי קנין גמור פשוט
שיכול הישראל לחזור ולקנות מהגוי, אך
מספק שמא לא היה מכירה מעליתא ונסמוך על
ביטול וקני"ל המוצא חמץ אחר הבטול אסור
אחר הפסח משום איערומי קא מערים, ואם שוב
החליף ג"כ, הי דעת החו"י סי' מ"ו להחמיר,
והחזירו הגאון מה' גרשון שם בסי' מ"ח והעלה
להקל. דע"כ לא אסרו להמחליף אלא כשלא
ביטל. אבל כשביטל וליכא אלא משום חשש
הערמה, אי עבר והחליף מנ"ל לקנוס ולברות
גזרות מלבנו, אלו דבריו ז"ל והם נכונים וראויים.
אלא שהגאון כתשו' פני יהושע חלק א"ח סימן
י"ג כתב אי"כ פרק קמא דחולין (ה, ב)
בסוגיא דמחליפין, אמאי לא נימא לא שבקו
התירא ועבדי איסורא, דודאי ביטלו חמצם קודם
זמן איסור או קודם שהחמיץ, אלא על כרחך
אפילו הכי הי אסור בלי החלפה יע"ש. ודבריו

מאוד תמוהים בכל תשובותיו שם בענין חמץ וזו
א' מהם, והלא עוברי עבירה (פירש"י) [פירש"ן]
שאם נתחמץ להם עיסה בפסח אנו יודעים
שעוברים בכל יראה, וכיון שכך אפילו שמענו
וראינו שמבטלים ומפקירים אך מקיימים בביתם,
והרי אנו יודעים שאם יבא כלב או נכרי לאכול
החמץ ההוא שביטל הי מבריתו ממנו, שהרי
אפילו חמץ שנתחמץ ולא נתבטל עובר עליו בכל
יראה ואינו מבערו כל שכן זה שלא יניחנו לכלב
ולגוי ליטלו, וא"כ איה בטולו של זה. אגן איירינן
מישראל כשר שביטל והפקיר ולא נחשד מעולם
ומ"מ ליתר חשש הערמה מחמרינן, ואהא נימא
אם עבר והחליפו אח"כ לא נאסר עוד החליפין
למחליף כולי האי לא ניתוש, והוא אמת וברור
ונכון. וכ"ש בנידון שלפנינו שאיננו אלא ספק
דלמא הי מכירה מעליתא.

ומה שאנו (כ"י) [כותבים] ספק במכירה מפני
שיש במכירת חמץ כמה עיקולי ופשוטי
ומחוייב כל רב ומורה בכל שבת הגדול להורות
העם איך יאמרו ואיך עשו שטר קנינים המועילים
כמו שאנו רגילים פה. וכל בני קהלתנו מוכרים
בשטר המתוקן מתחת ידינו ואפ"ה אני מזהירים
ומלמדם בכל שנה וכן נכון. אבל יען שאין מנהג
הרבנים כך אלא דורשים בשומר שמסר לשומר
או קציעה וכדומה והעם מוכרים עפ"י דרכם
ומנהגם, ע"כ כתבתי בלשון ספק. ויהי איך
שיהי' נ"ל פשוט להתיר. דברי הכותב בחולשא
יודים רפות החותם בכרכה.
פ"ב יום א' ב' אייר תקצ"ג לפ"ק.
משה"ק סופר מפפד"מ

תשובה קיב

[נוצר בערב פסח ששכח למכור חבית י"ש]

כבוד יקרתו הגיעני בשכבי על ערסי ל"ע ומתוך
כאב ויסורים ל"ע קריתי נעימת ימין עזון,
והיום תחלת מעשי כתבתי תשו' א' לקאמרן וזאת

שלום וכ"ט ל"ג ורב חביבי הגאון המפורסם
המופלג ומפואר ומהולל מאוד מהר' משה נ"י
אב"ד דק"ק א"ש יע"א.

תשובה קיא

- א. וכן מבואר ברברי רבינו להלן סי' קיט. ור' גם בתשובת הח"ם שבשו"ת עטרת חכמים חו"מ סי' יד.
- ב. כן הגיה בלקוטי הערות אות ג וכן הוא.
- ג. ר' מש"כ בבאור הדברים כאן בנ"ל של רבינו בשו"ח כתב סופר או"ח סי' פג.
- ד. נראה דכ"ל.
- ה. ר' שר"ח מערכת חמץ סי' ח סקמ"ו.

שו"ת תגמ סופר
אורת קייט
מכין המאמר

שני, אבל בלי כניסה בשום פלפול ועיון רק להודיע עצתי ומר ניהו רב לו ידיו לסמוך על אשר יבחר.

← **נידון** א' שנזכר סמוך לכניסת חג הפסח ששכח למכור חבית י"ש א' רחוק ממנו במדינת איסטרייך מונח בחצרו השכור לו שם, והוא ממש כעין מעשה דגאון תשו' פני יהושע חא"ח סי' י"ב.

← **והנה** אי קמאי דידי היה אתי אז, הוה אמינא שמיד יסכים בנפשו באמת ותמים שמוצאי יום טוב קמא ילך או ישלח יהודי דוקא המגיע שם קודם י"ט אחרון ויבערנו מן העולם ממש כדינו. ועל ידי הסכמה ההיא אינו עובר שוב בל יראה ובל ימצא דכל המשהה על מנת לבערו אינו עובר עליו. ולכשיבערנו כפועל אז ינתק גם מה שכבר השהה כמה שעות בערב פסח ועבר על עשה דתשבייתו או אפשר אפילו בכל יראה וע"י הביעור מנותק. ואפילו אי כבר ביטל, מכל מקום הוה עשה ולא תעשה דרבנן וצריכים ניתוק^א. ולא היה בידי להקל ולהמציא המצאות לכתחלה, כי אפילו אי נאמר שאם זוכה בחמץ הרי הוא שלו ושוב אין עובר ישראל מכאן ואילך, מכל מקום מה שכבר עבר אינו מנותק אלא בביעור ממש.

← **אבל** לפע"ד אפילו זוכה בו גוי מההפקר ויהיה שלו בלי ספק, כי כן הדין שגוי הזוכה באיסור הנאה המה שלו. והנה בחו"י סי' מ"ו הוקשה לו אי ס"ד דאין איסור הנאה אלא הנהנה מגוף איסור כמאכיל לבהמתו וכדומה, אבל מכירה אין איסור מן התורה. א"כ מנ"ל להעמיס בלא יאכל איסור הנאה היינו דבר המביא לידי אכילה, הא מכירה מביא לידי אכילה שיקנה בחליפיו ויאכל ואפ"ה שרי.

← **ועדיפא** ה"ל להקשות קושיית רשב"א בנדרים (מו, א ד"ה הא) א"כ מנ"ל למילף היתר הנאה בנבלה מלגר אשר בשערין תתנה ואכלה

או מכור לנכרי, הלא בכל איסור הנאה מותר מכירה ונתינה^ה. אבל באמת היא שיטת רמב"ן במס' עבודה זרה פ' השוכר דאין איסור הנאה מן התורה אלא נהנה מגוף האיסור אבל מוכר ומחליף לא מקרי נהנה, אך מכיון שאסור בכל ההנאות שוב אינו של בעל הבית והגוי הזוכה בו לא מבעל הבית זוכה ולא מיקרי נתינה ולא מכירה וחליפיו ביד ישראל גזל או מתנה נתונה מהגוי, ולא יחואר כלשון נתינה ומכירה. ומדקרי ל' רחמנא נתינה ומכירה בנבלה, ש"מ מותרת בכל ההנאות לישראל ויזדקק בו לשון מכירה ונתינה^ה. ומדאיצטריך לכתוב כן בנבלה שמע מינה בשארי איסורים אסור בהנאה, ולא יצדק שוב עליו שם מכירה ונתינה וחליפיו גזל ביד בעלים. אבל אין איסור להטעות הגוי לתתו או למכרו, זהו סברת הרמב"ן הנכונה ורמוזה בירושלמי שבר"ן פ"ק דחולין ופ"ב דקידושין, ויובנו בזה דברי רש"י ותוס' בסוגיא דמחליפין ואין להאריך. מ"מ מבואר דגוי זוכה מההפקר באיסור הנאה והמה שלו ממש והנוטלם מידו גוזל גוי.

← **ומ"מ** ברור כשמש אצלי כל זמן שלא אכלו הגוי אין החמץ מבוער מן העולם, וגם כשיאכלנו לא ביערו הישראל שיהי' לאו שלו מנותק עי"ז שהרי הגוי ביערו ולא הוא. וכל זמן שלא אכלו עובר על כל רגע ורגע בל יראה ובל ימצא, דאין שום טעדיקי למיפטר נפשי' מלאו זה^ה. כמו בור ברה"ד שהפקיר בורו ואלו בא גוי והחזיק בהבור מההפקר לא נפטר הכורה מנזיקיו כל ימות עולם. אעפ"י שעתה אין בידו לכסותה שהרי היא ביד גוי אלם שלא יתן לו רשות לכסות. מ"מ היא גופי' הכשר נזק שהזמין בור שייכשלו בה בני אדם ולבסוף תבוא ליד אנס ויכשלו בו רביס^ה. וכמו כן חמץ שאינו ברשותו של אדם ועשאו הכתוב כאלו הוא

תשובה ק"ב

א. ר' לעיל סי' קי אי מהני ניתוק ע"י גוי.

ב. וכן העיר החו"י שם והביא כל דבריו בזה להלן בחלק יו"ד סי' קל.

ג. ר' רשב"א חולין ד, ב מש"כ בבואור דעת הרמב"ן והבן.

ד. ר' להלן סי' קד.

ה. הצ"ח פסחים ו, ב והשער משפט חו"מ ריש סי' תי כתבו יתירה מוז, שכבור ברה"ד לא מהני מכירה לאחר ואין הלוקח חייב רק המוכר, דאין ברשותו למכרו לאחר כמו בחמץ כפסח, ואין הלוקח נרא בעל הבור. ועי' מנחה חדשה ע"ס החינוך מצוה נג אות ז בארוכה [ולענין יורש בור ברה"ד עי' שו"ת מהר"ל דסק"ן בקו"א סי' רנ"ה].

ברשותו של אדם לא יפס בעולם לפי

ובתשו' פ"י הנ"ל יהיב עצ החמץ במקום שכי והאריך דאכילת כלבים היינו שרפה דוקא. והאריך שם להשליך במקום כלבי הפ במקום הפקר יבואו גוים ויו אחר הפסח יתזירו

הנה הא השלכה במקום י דבמקום שבהמותיו כ אפילו שלא לפנייהם שסופם וה"ל הנאה. אבל במקום ש יש חלוק, לפנייהם ממש אסו מדילפינן הנאה מכלכל תו לכלבי הפקר, אע"כ לפנייה בכלבי הפקר. וכבר נרמז מ (יו"ד סי' ט). אבל שלא י יבואו ויאכלום זהו מותר כו ססק"ב ע'

ואמנם בהשליכו שלא לפנ גוים ויאכלינהו ש יעבור מכאן ואילך, אבל כ שהוא לא ביערו כיון שלא וכעין זה צ"ע אמ"ש מג ליתנו לא"י ולהטילו לים צ"ע כיון דאין שליחות לו מקיים עשה דהשבתה ול יראה.

שוב צ"ע מ"ש תשו' פני י ויחזור ויתנו לו כמו

שלום וכ"ט לירידי הרב הנ רפיש מבית אבותיו, ותני נרתיק, זית רענן יפה פרי ה מו"ה שמעלקא נ"י אבדק" אשר נדרתי אשלמה לצאח דיני מכירת ישראל חמץ ומאיסור מלאכו

ועבר בל יראה כל רגע. ואי ס"ל כיון שמחזיקו גוי מההפקר שוב ליכא בל יראה מכאן ואילך עכ"פ וכדעת פר"מ נ"י. א"כ לא הוה צריך למישקל ומיטרי אי אכילת כלבים מקרי ביעור והשבתה, אלא אדרבא ישליכנו במקום שאין כלבי הפקר שכיחי ויבואו גוים ויזכו בו ויפטר מכאן ואילך. אע"כ ס"ל כסברא דידי שהוא אמת נכון שאינו נפטר אפילו במצולת הים. א"כ מה זו עצה.

ולנידון שלפנינו היה נלע"ד אחר שכבר זכה בו גוי מההפקר בערב פסח, לכשירצה גוי להחזירו לו להישראל אחר הפסח יאמר לו זה הוא שלך שזכית בו באמת ואם תחננו לי מתנה משלך אתה נותן לי. מיהו לדידי אסור להנות ממנו ואין לו בו תועלת יהי לך אשר לך ואם תרצה ליתן לי מתנה תן לי חבית אחר של י"ש או מחירו כסף, ולכשישמע הגוי לדבריו אין זה מתיר וחליפי חמץ כלל ומותר גמור.

ואם יש לפקפק על היתר זה, יש להוסיף לאחר שיתן חבית אחר של י"ש מחיר זה יבטלנו חד בתרי ב"ש אחר כהפוסקים דאיסור דרבנן מותר לבטל לכתחילה והכא שכבר ביטל ה"ל דרבנן משום הערמה ויש לסמוך אהנ"ל. וכבר כתב כן הגאון בתשו' פ"י בסוף דבריו לסניף. והנה לוטה גם העתק תשובתי לקאמאהרן [ענין בסימן הקודם] מענין זה.

דברי הכותב ברפיון ידים ל"ע ירפאני ה' ויבריאני ואחתם בברכה א"נ פ"ב יום א' טו"ב למב"י תקצ"ג לפ"ק.

משה"ק סופר מפפד"מ

תשובה קיג

[סדר דיני מכירת חמץ לגוי]

הנה ז"ל המכילתא (שמות יב, יט) בבתים למה נאמר, לפי שנאמר בכל גבולך יכול כמשמעו, ת"ל בבתים מה ביתך ברשותך אף גבולך ברשותך, יצא חמצו של ישראל שהוא ברשות גוי שאעפ"י שיכול לבערו אבל אינו ברשותו, יצא חמצו של גוי שהוא ברשות ישראל וחמץ שנפלה עליו מפולת אע"פ שהוא ברשותו

ברשותו של אדם לא יפטר מזה בשום אופן בעולם לפע"ד.

ובתשו' פ"י הנ"ל יהיב עצמה להשואל להשליך החמץ במקום שכלבי הפקר מצוים שם והאריך דאכילת כלבים היינו בעורו (או לא בעי שרפה דוקא). והאריך שם אי מותר מן התורה להשליך במקום כלבי הפקר וכיון שהשליכו במקום הפקר יבואו גוים ויזכו בו מההפקר ושוב אחר הפסח יחזירוהו לו יע"ש.

הנה הא דהשלכה במקום שכלבים מצוים פשוט דבמקום שבהמותיו מצויים אסור להשליך אפילו שלא לפניהם שטופס ליטול ולאכלם משם וה"ל הנאה. אבל במקום שכלבי הפקר [מצויים] יש חלוק, לפניהם ממש אסור מן התורה כדמוכח מדילפינן הנאה מלכלב תשליכון אותו, ודלמא לכלבי הפקר, אע"כ לפניהם ממש אסור אפילו בכלבי הפקר. וכבר נרמז מזה בתשו' באר יעקב (יו"ד סי' כט). אבל שלא לפניהם ממש ואח"כ יבואו ויאכלום זהו מותר כמ"ש מג"א סי' תמ"ה ססק"ב ע"ש.

ואמנם בהשליכו שלא לפניהם ויבואו כלבים או גוים ויאכליהו שנתבער מהעולם ולא יעבור מכאן ואילך, אבל מצות ביעור לא קיים שהוא לא ביערו כיון שלא נתנו לפניהם לאכול. וכעין זה צ"ע אמ"ש מג"א סי' תמ"ו (סק"ב) ליתנו לא"י ולהטילו לים דה"ל שבות דשבות, צ"ע כיון דאין שליחות לגוי נמצא שהוא אינו מקיים עשה דהשבתה ולא מינתיק לאו דבל יראה.

שוב צ"ע מ"ש תשו' פני יהושע שיחזיקנו הגוי ויחזור ויתנו לו במתנה, א"כ לא ביערו

שלום וכ"ט לדידי הרב המאה"ג שלשלת היהוס רפיש מבית אבותיו, ותיק מלא עתיק לס"ת גרתיק, זית רענן יפה פרי תואר קרא שמו כש"ת מו"ה שמעלקא נ"י אבדק"ק עגריעזע יע"א. אשר נדרתי אשלמה לצאת בכותבת הגסה לסדר דיני מכירת ישראל לנכרי להנצל מאיסור חמץ ומאיסור מלאכת שבת וכדומה.

אה מותר
זת רמב"ן
הנאה מן
בל מוכר
אסור בכל
הזוכה בו
זינה ולא
נה נתונה
ומדקרי
מותרת
ין מכירה
לה שמע
לא יצדק
גזל ביד
לתתו או
ורמוזה
ידרשו'ג,
מחליפין
מההפקר
לם מידו

א אכלו
לם, וגם
או שלו
יא. וכל
ל יראה
נפשי
דו ואלו
הכורה
ין בידו
יתן לו
שהזמין
וא ליד
שאינו
ד הוא

קח חיוב
די מצוה

זו מה לי הכי או הכי רק הוא לא יבנה מליקודי הגאה. דברי מנחם
קס"י תוצא איכס חלל כעין פסח ואין להם שרש לריח:

7 ודגה

מיש רש"י איכס מליש דמיס לחונן צפסח הקשו חוקי לבחילה ויחס
חקור פי דברי כל איקור הגאה נפקח מלא ונטר לכרי שינו
צמארי איקורי הגאה חקור מן התורה לומר וכן הקשה דברי
צחי דריס ודך צמונתין העלים עין מוקשי ז. ולכאורה י"ל דצמארי
חיי"י ויו הקשה אך יעלה על הדעת דומחר מן התורה לחוליק עלמו
איכס איך חפסר להעמיס איקור מוכירה גלל יאכל לא חאלל ופיצטי דבר
הוציא לירי אכילה והיינו כשימכר ויהנה מן המענה ולי קיד דמהכחוב
או מטר ומכח דכל לא חאלל היי דבר הוציא לאכילה. איכס פשיעו
דחליפין חקור והיא ק' גדולה. ואמנם ראייתו צמונתין צחי ע"י דהייב כל
מכירה שרי ולא חפסר בכלל לא חאלל חלל הכסה ומגוף האיקור ולהאכיל
לצהמנו אך צנבלה מותר. דאליה לא שייך או מטר הא היה שפירא צנבלה
ולא קיה כלום ומה שמקבל מחירו בזל הוא ולא מוכירה חלל שינו מותר
בכל הגלות וירדק לשון מוכירה ומתירה קרא וכי לשון מוכירה צנבלה ש"מ
צמארי איקורי לא ירדק לשון מוכירה יופכי שאקור בכל הגלות. חלל
לחומר מותר רק שאיכסה מוכירה חלל בזל אלו דברי רמב"ן ומיושב ק'
חרי"י. ומוענה זכיר לבונה רש"י דהקשה אי קיד דלמחליף עלמו מותר
ע"כ לבח לויינר דמכירה איש חקור מן התורה רק דלא ירדק זו לשון
מוכירה כולל מן התורה י"ש דמיס לחונן צפסח דליכא איקור צמכירה.
וק"ל לרש"י חפ"י יסוד חקור ומדבנן מיינו כיון דמטעה דתרוונה חונן ומשוע
הסם דחתי כריע ותיק"ל חן ציבור חונן חלל שרפה ומן התורה גמלהו
מותר ותי מדבנן חקור מיינו אי שקיל מנוי דמי גמלהו לללות עליו היה
חרי דבנן ובהקדש וחרוונה לא היל להחמיר ויכלס דמי עלים זהו מה
שכ"ל ציטונ דברי רש"י. ובאונת הרמב"ן לא הקשה על רש"י כקי חוקי
לבחחלה חקור לומר חלל הקשה קי אחרינו דאין זה דמי לחונן כיון
שאקור לו צנבלה ומוענה בזל הוא בידו ק"ל לרמב"ן דאין למי"ב לשלם דמי
עלים דברי העלים מני לא היי להם זו חלל שעל ידו היי יכול לבזול חס
הכרי דברי דמי המוכירה גלל צמארי יתלם זה הגולן לצעלים על שהפקידם
שמוענס ומלזול:

דעולה

ומדברי רש"י ק"ל כקי חרי"י דייב החלוק חקורים מן התורה
להחליף דהיה דבר הגורם לאכילה ומיינו כ"ל חליפי חליפין מותר
דהיל גורם דגורם ומדבנן מיהם חקור רק קידויה חסם דהאקשה היה
חליפי חליפין לא חקור דבנן מוטעם קכי חוקי דברייהם וטוחנס מוצחר
צחוקי דריס קס וכיכ והתורה צחרל דלא כמורש"י גס צמונת הרין שגה
ומורש"י צמוכ:

ב"מ

כיון דדס צ"י וכי לבאורה לא היה לריד לומר מינו דהא מטיקרא
מופקים דמינו על רצח וקאונר מהא לא חסייע ואיכ מואי לריד
לעומא. ומכאן משועם כהרמב"ם דמומר לעצירה מן העצירות שיה מוומר
לכצילות ואיכ כיון דחקתי מוומר לערלות ולרמב"ם מייירי לחיצונן ולא נעטר
כמיש כיון ומותר לחבל צלל עביד היה לשחיטה והיה סייעמח לרצח מוומר
לערלות ומקויה הרלך לומר מיינו גרע כיון דדס צ"י וכי:

מושג

מוקשי עיב אונת כל מטרתי לריקים. י"ש להקשות דלמח צמח גברי
דעוד"י חכלי יהושפט וגברי. ולי"ל כהי עובדי דהיה קבי לונך חיכו
גבר חחר הענך והי לריק מיינו עבדיו גברים חחר חחאז והי כמותו של
חחאז כיכ מ"ו הגלון בעל הפללה צפסרו פיס יפות ריש פי ויגש עיש:
דף ה ע"א. לא היה מופלג פשעי מייני. חמיני דמינו לריד לבדוק
כקין וליהן להם לא היה הפלגה נפש המוס דבלחיה
רחיו להרשות סכינו לחסם. ולרמב"ם מני דלא חמירין קסח מוומרים ומלון
מוומרים הס מיינו לא היה הפלגה נפש חרי להגאוכים חפ"י צישרל כטר
לריד לצבורי לבחחלה ועוד דהכח כיון דכל עם חחאז היו חאריס צמלות
שחיטה היו מלון חלל שחיטה מוומחן ולא דמי לקסח מוומר דעלמא:
ואר"י חמר רב מני טבחי דחחאז. כ"ל הא דפשיעו לי דהכי היה משום
דלא קיד דון הקביה חלל חלי"י מן הגולל ציטול העורבים חמי"ב מני
טבחי דחחאז והי חייב בדון לון חלל"י כי מוכרו היי צורח. ובה מיושב
מה שהקשה ומורש"י ח"ח דלמח מני טבחי דעובדי"י היה והרעבי"ח כ"ב צמאנת
היינו דמטי עפ"י הדבור שהקביה חלל טבחי מני טבחי דעובדי"י ולה"ל
ליחא דליכ היה גול. ועיכ מרלחאז שחייב לון ולפרכס חלל חלי"י ולכ"י
דפרידן חיינא גברי רלס לומר והס קנו צכק מני טבחי דעובדי"י ועשתי
עורבים היל לויינר וכי חוקי הואיל ואיכא למטעי והיינו כ"ל ואין להחריד:
ובר"י תורה חנרת: הא לחמירין צממחה מיה עי"ח פי ז' חלי עמיד

גול כקי חוקי חלל צמוקס דכתיב וישעוה צפי מדת ישראל חיל למוכח
צפי הסוללת מריס ומדיות על ישראל ואיחם והסם היל למוכח מן האדם.
ודקדק רש"י למוכח מן האדם ולא כי מיראס ומשום דחחס קרויס חרס
חלל הילאס גס האריח נקראו כן כמיש חוקי צמי"י ד' עי"ח חלל חוקי ק"ל
כהרמב"ם ועיי' רמב"ם דלעבי ומכתיב כי יקריב צמדת מני מייירי וייו
הפרטה כוללת כל עליני קרצתה חמי"ג דלקונן עבדי לריסחא דהיה קיד
צמדת לחוד ומשעו חלל לקרצתה דמילחא הפרטה משעתי מן הכל. ואיכ
ליכא לחקש"י מ"י"י לא כ"כ צפי ח"ש דחס צמדת. לחוד משעתי עיב
הוכרחו חוקי דדרש"ה ומי"ס ויאקשה להם מרי"פ לולג הגזול:

מכאן

חמור ומקבלין קרצתה מופשעי ישראל וכי לבאורה ליע דמי
צ' ויני מוומר צמייחא ורי"י יליף מה דמומר לכל התורה חון
ולגי"ו קצת מני היה כגוי וישיח מייירי מוומר לכל התורה חון ומני"ו ופי"ח
מומר לעי"ו ולא לכל התורה. חלל זהו דיוחק דלכאורה מחודתה דברייהח
סיפח מטרש לרישא ותיק קאונר וכס מווענו ומן הצמחה מרבה מחאן חמור
הרצוי קאי לפושעי ישראל והמייעו קאי למומר לכך ולהלל קצת צמדיהס
וליכא צ"י מייני מוומר חמי"ג דסקלח וערי"י דש"ס היי דמי וכו' קסי"ו מליעמח וכו'
אורי"י דש"ס היל ולעולם פי"ה הצרייהח ככ"ל. חלל דיש לדקדק כיון דלא
צא סיפח חלל לפרש הריש ח"כ מה היי לריד להסיף חקסח מוומר דמי
צמייחא ליינח קסח מוקמי"י ריבי לפושעי ישראל ומייעו"ל למומר מה לריד
לפרש מוומר לנקק הי"ן. ול"כ דרש"י נקמר מה דפי"ו מן הצמחה להליח
רובע ורצב ומחי צמי רש"י צ"ה. בקדים צמומרה כיה עיב חמירין מן הצמחה
להליח רובע דכתיב צמחה וכתיב ח"ש כי יתן טככו צמחה. מן הנקק
להליח נעמד ומוקלה דכתיב הכח צקר וכתיב וימירו חס כבודם צמחיה
שור חוכל עשב. והנה אי לאו דכתיב צמחה לרבות היא מוס ומווענו חפ"י
מומר לשום דבר אי מן התורה. והשחח מני דכתיב מן הצמחה לרבות
פושעי ישראל ליכא לרצוי חלל מועניי דקרא דמייירי צרובע ורצב היה
פושעי ישראל כהי"ו ונבי"ש מן העריות מן העריות הכל צכלל ריבי חלל
לנקק י"ן טהוח ומוקלה וכעבר דלא חמי מהאי קרא חמירי ועריות. וכן
מוחלל צמח צמפסי"י לא חמי מריצוי ח"כ מוויחל הוא צכלל מוס להליח
חפ"י מוומר לדבר אי והיינו עי"ו ככלעיד מולח סיפח מופשע לרישא ח"ש:
כ"ד סיחורו צמח צמחיה. כי חוקי לא דריש טעמי דקרא פי"ו חמי"ב כ"ד
דריש טעמי דקרא ובהו היה ח"ש מואי דפרידן מצרייהח דעונס הארן
וכי חוקי ודיוקן לומר דפרידן מרי"ש. ולי היה דריש טעמי דקרא ח"כ רמי
דריש חרי"ש. וכי חוקי דליחא. ובראה הכרח דח"ח לומר שזה הוא טעמי
דהאי קרא ח"כ עיב ל"ל אי לאו מוסם סיחורו צמחיה לא היה מוקבלין
חפ"י מוומר לדבר אי ח"כ תיחא קרבן חלל צמחיה דלא שייך סיחורו צמחיה
ה"ל לויינר חפ"י כוס מוומר ח"ש צ' צמחה. וחי חמור שח"י קרבן
מכחיטה. ח"כ מוויחל דמומר לעי"ו היה מוומר לכל התורה דלמח שח"י קרבן
דח"ל צמחיה והה הצובה שלו קסה. ומש"כ צמחיה לא היה מוומר לעי"ו
גרוב מוומר לבשר עבדי חמי"ב חן זה עמוח דקרא ודמק חוקי צפי
הש"ס. ולולי דברייהם היי כ"ל הפ"י כיון דח"ח ריבי ומייעו"ל מוויחל דריצוי
חמומר לבשר דברים ומייעו"ל למומר לכל התורה דלמח ח"ש חמומר לכל
התורה היה כחמומח העולם וכס חלקתי"ו ולא צמונות חלל פושעי ישראל
לא יקריב"ו וקאונר שיה חן לקבול ח"כ פושעי ישראל ימיר דחו וקבול
מומר קרבן וקוגריס צעדו דלתי החקובה חמי"ב כהפך הוא. וחפסר מוויחל
חוקי צ"ה מוסם דק"ל כס דרשי"ן כס חלקתי"ו ולא צמונות ח"כ מוס דמוכ"ס
ולא כולכס חמומר מוש קאי ולא חפושעי ישראל דלא שייך כן צמונות
ד' מולת נעשה לה"ס כהיה דכתיב עמד ויעודד חרן רלס ויגר גויס ולא
היה מוומר חלל לעי"ו וכופר בכל עיי"ו וק"ל:

דף ד' ע"ב. השב

מדיעמו וכי לפי רש"י היי צ' גרסאות הקצ
לשון עבר מייירי עכשוו צמעה שמיית קרבן כבר
חזר צמחיה ואין צמח העבה חלל ח"כ דמין על אורו טעה טעבר העבירה
שיך השצ לשון עבר חלו היי טצ מדיעמו צמחה חזון יציח קרבן עמה
חלל כיון שכל טצ חו לא יציח קרבן גס עמה אך י"ש גרסין היוצב לשון
היה ומשועו שחמי דמין על טעת החלח הקרבן חס יושב עמה וצבל מוקבלין
מווט וחל לאו חן מוקבלין והי קי חוקי היפוק לי צמח רשעים מועבה.
עיב פירש"י דחפ"י אי גרסין היושב מיינו הכל הולך למקום אי וקאי חשעת
עבירה ולא חשעת החלח הקרבן. והה היי טוחת חוקי דיה סצז שכל הקשו
ח"כ מועס חארן רידשו שפיר דמייירי חחר טכבר חזר צמחיה עיי"ו קמחירין
ויח עי"ח. אך הכח גרסין היושב היה מווענו דמייירי משעת הצחה מוסיה
הקשו ותי חוקי כמיש רש"י. וכי משועו ומחמומירי ח"ו וציח הריז וילא ח"ר

ח"ו י"י. וי"ו ח"ה סופר צ"ה
קצ"י י"י. ח"ה

ו מותר לומר לעבדו בפסח הי"ך דינר זה וקנה ואכול וכו'.
 כן כתב המרדכי בפרק כל שעה (סי' תקמט) בשם אור זרוע והביא
 ראה מפרק בתרא דעבודה זרה (סג.) לומר אדם לחמירו ה' ולפועליו
 לכו ואכלו דינר זה ואינו חושש לא משום שביעית ולא משום מעשר
 ולא משום יין נסך ואם אמר לאו
 אכלו ואני פורע חושש משום שביעית
 ומשום יין נסך ופירש רש"י משום
 יין נסך. אם גויים הם ונמלא מאכיל
 אותם יין נסך והרי מונוחם עליו
 ונמלא נהנה מן יין נסך: משמע
 דמייירי צמוזנותן עליו ואפילו הכי
 שרי ואף על פי שיש נסך אסור
 בהנאה עד כאן לשונו: אב"ז
 בפה שכתב רבינו אב"ז לא יאמר
 לו צא ואכול ואני פורע. חולק
 עם שכתב ו"ל ואפילו אם אמר לאו

מלאכה אחרת אף על פי שאמר לו העבר לי
 חבית של יין נסך ממקום למקום שכתב מותר:
 ו מותר לומר לעבדו ה' בפסח הי"ך דינר זה
 וקנה ואכול אף על פי שיודע שיקנה חמץ ואין
 זה בקונה חמץ אף על פי שמזוגותיו עליו אבל לא
 יאמר לו צא ואכול ואני פורע ה' [א]: [א] אסור
 להשכיר כלים לגוי בפסח [ב] שיבשל בהם חמץ
 (1) מפני שרוצה בקיומו של איסור על ידי דבר
 אחר שלא יבקע הכלי (1) ועוד כיון שהכלי עצמו
 אסור בהנאה אסור להשכירו לכתחלה ולא דמי

ואכלו נראה דמותר להתם מוקי הדין דלאו ואכלו אסור במקדים
 דינר או נשא ונתן צד עד כאן לשונו: כתב הריב"ש במשנה
 (סי' טא) לקנות חמץ ללורך הגוי צמעותו של גוי בחולו של מועד
 איסור גמור הוא שהרי לכל הפחות איכא למיחש דילמא אחי למיכל
 מיניה ולא עוד אלא שעובר עליו בגל יראה לפי שכשהיה קונה אותו
 בשביל הגוי אין הגוי בעל המעות קונה אותו שהרי אין הישראל נעשה
 שליח לגוי כדאיתא בפרק איזהו נסך (נ"מ ע"א): ואם כן הרי הוא
 חמנו של ישראל ועצב עליו עד כאן:

ז, ה"ב) אסור להשכיר כלים לגוי בפסח שיבשל בהם חמץ
 וכו'. ולא שייך טעם זה דרוצה בקיומו של איסור על ידי
 דבר אחר צמעותו חמץ לגוי לאפות בו חמץ משום דאף אם יפול
 התנור לא יפסק החמץ לגמרי ה': כתב האגור (סי' תשד) דהא
 דמייתי רבינו תוספתא (פ"ב ה"ח) דשריא להשכיר צמעותו לגוי להוליך
 עליה חמץ שנמלא צמעותו הגאוניס (הקצרות סי' רמג-ד) לאסור ודמו
 הדבר ליין נסך גם הביא ראה לאסור מהירושלמי (פסחים פ"ב ה"ב).
 והריב"ש כתב במשנה (סי' ט) על תוספתא זו אף על פי שחמץ
 של נכרי אסור בהנאה מותר בשכרו מפני שאינו מופס דמיו ולא
 אסרו אלא ציין נסך ומשום קנסא משום דחמיר שמופס דמיו ומה

שהקשו בירושלמי פרק כל שעה (עס) מדמינא לא ישיכר ישראל בהמתו לגוי להציל עליה חמץ וצמעותא תנינן משכיר חולי צרייתא אחרת
 היא ולמאן דאמר התם חמנו של נכרי מותר בהנאה קשיא ליה מההיא דתנינא לא ישיכר ולמאן דאמר אסור לא קשיא ליה מדמינא

פרישה

קאמר שאם שכרו לעשות עמו מלאכה [אחרת] אע"פ שאמ"כ לא עשה אותה
 מלאכה אלא שאמר לו העבר לי חבית וכו' שכרו מותר ודוק: אע"פ שאמר
 העבר לי וכו'. וכתב רמ"א (סי' ו) ויש מתיירין להסח ממין כללי חמץ
 ולרחוץ בהם וכן שאר אורכי הגוף וכן הוא המנהג עכ"ל: (1) בפני
 שרוצה בקיומו של איסור. פירוש שרוצה בקיומו של חמץ שמבשל עתה
 נקדרה בשביל קיום הקדרה אצל אין לומר שרוצה בקיומו של חמץ הנבלע נקדרה
 מקודם בשביל קיום הקדרה דומיא דרוצה בקיומו של איסור הנאה אצל כלי
 חרס הדרייני (ע"י ע"ג) שקאי ג"כ אמאי שבלוע חרס וכו' יהיה מיושב
 דלא תקשה מדין התנור הג"ל דהתירו להשכירו כשנתן מעות דשם כל פעם

דמינא לא ישיכר ישראל בהמתו לגוי להציל עליה חמץ וצמעותא תנינן משכיר חולי צרייתא אחרת
 היא ולמאן דאמר התם חמנו של נכרי מותר בהנאה קשיא ליה מההיא דתנינא לא ישיכר ולמאן דאמר אסור לא קשיא ליה מדמינא

דרישה

בשביל הגוי אין הגוי בעל המעות קונה אותה שהרי אין הישראל נעשה
 שליח לגוי כדאיתא בפי' איזהו נשך וא"כ הרי הוא כחמצו של ישראל
 ועובר עליו:

תג [א] כתב הריב"ש בחשובה לקנות חמץ לצורך הגוי במעותיו של
 גוי בחולו של מועד איסור גמור שהרי לכל הפחות איכא למיחש
 שמא אחי למיכל ועוד שעובר עליו בכל יראה לפי שכשהוא קונה אותה

חדושי הגהות

[ב] דיינו אף לפי קצת רש"י שהתיר לטול דמי שכר תנורו היינו דוקא צמור דאין שייך טעמא מפני שהוא רוצה בקיומו כי אף אם יפול התנור לא
 יפסיק החמץ לגמרי וגם איז התנור עצמו אסור בהנאה כי כבר הוא פלט החמץ צמעותו שמיניהו אותו אצל לדעת ה"ר שמשון דלעיל בלאו הכי טעמא אסור

בשביל הגוי אין הגוי בעל המעות קונה אותה שהרי אין הישראל נעשה שליח לגוי כדאיתא בפי' איזהו נשך וא"כ הרי הוא כחמצו של ישראל ועובר עליו:

שאיך כן צבלי שלא צישלו צו כלל ומתוך כך יתנו לו שער יומר ונמנא נהנה מהחמץ הנצטע צו ואפילו לפי זה מותר להחם חמץ צבלי חמץ ולרחוץ צו שהרי אינו נהנה כל עיקר צטעם חמץ שנצטע צבלי וכן נוהגין צו היא דעת רבינו: אב"ד לפע"ד נראה לדעת הרשב"א אין חילוק ואף צחמור אסור משום משתכר צאיסורי הנאה ועל פי הירושלמי שהציא האגור צסימן תש"ד וכתב שכן מלא צמוספות ה"ר משה שמלא צתשובות הגאונים שאסרו וכן יראה להחמיר צכל ענין וכמסקנת האגור גם צימו אסור להשכיר צפסח לשום צו חמץ וכל זה לכחילה אצל אס כצב קיבל המעות מותר ליהנות מהם דחמץ אסור צנהנה אפילו חמץ של נכרי ומשמע צכל ענין אף צדיעבד היינו דוקא צגוף החמץ או צדמי החמץ עצמו אצל כחן שאינו נהנה צגוף החמץ עצמו ואף לא צדמיו אלא שהדבר האסור גרס לו הנאה מצד אחר שרי וכ"כ הריב"ש צסימן ט' וכל זה דוקא צמשכיר אצל צדריך מכירה או נתינה שרי אפילו לכחילה וצלבד שלא יערים וכמבאר לעיל צסימן חמ"ח (סע' ג) ופשוט הוא ואפילו צמשכיר כתוב צאגור דשלישים יוס קודם פסח יכול להשכיר צימו לשום צו חמץ ונראה דהוא הדין צחמור וכלי ותנור ין אצל צפסח משלשים יוס אסור לכחילה כמו צערב פסח עצמו דחל עליו חובת ציעור ודלא כמו שהמיר צקודם פסח ע"י הצלעה צפסח משלשים יוס ונראה דלהשאל כלי או תנור אסור כמו משכיר מטעם רואה צקיומו אצל צחמור נראה דלא שייך רואה צקיומו דאף אס ימות החמור לא יפסד החמץ ושרי להשאלו: ואורתן המהויקים צאורנד"א יא ולוקחין מדות מלצ"ן מכל צישול שער צמצלין ציורות הדין משתנה כפי עסק האורנד"א שאם היורות הן של המושל המשכיר והישראל מחוייב לתקן היורות כשמתקלקלין גם אס נתיישו היורות צריך הישראל לקנות חדשים משלו ולמסרן צשלמות צחשלוס זמן אורנד"א או היורות הן צרשות ישראל ולא מיציעא דאסור ליקח המדות עצמן דוכה צהן הישראל צשכר היורות והוא ממש חמץ שערב עליו הפסח אלא אפילו מעות אסור ליקח דדמי לנהנה דדמי החמץ ממש כיון שכן מנהגם לתת החמץ עצמו צשכר היורות כמו צחמור אסור משלשים יוס רבינו שמשון ואפילו צשלא יקח כלום היה נראה לאסור משום רואה צקיומו אלא משום שאלו חמץ הוא ונמנא לפי זה שאם יש לו כה למנוע מהם הצישול אסור לכחילה להניחם לצשל משום רואה צקיומו וכבר נבאר דעל ידי מכירה יש להמיר הכל דהיינו צימכור קודם הפסח לגוי אחר כל המדות שיגיעו מצצוע של פסח ויטול הדמים מיד ואז אף על פי שהגוי מכיר ויחזור ויתנם לו אחר הפסח שרי אצל אס האורנד"א צענין שאין הישראל צריך לתקן היורות כל עיקר שהם מצעלין צשלהם אלא שנוקם מדות מכל צישול אס כן הוא דומה לקונה חוק הגלחים דלעיל והדין הוא דימנה עם הגוי קודם הפסח ליתן לו מעות וצדיעבד יכול לקבל מהם המדות אפילו לא התנה כמו צקצעתי ההלכה לעיל צסימן זה (סע' א) ואם אינו יודע מי יצבל שימנה עמו היה ליה כדיעבד ודו"ק. ומי צשוכר ריחיים מהמושל הדבר יודע צצריך לתקן הריחיים ואם כן אסור ליקח

להא דתניא בתוספתא (ט) משכיר אדם חמורו לגוי להביא עליו חמץ ממקום למקום (ע) דהתם החמור אינו אסור אבל הכא הכלי עצמו אסור:

סימן תנא

פרטי רמזי דינים החבואים בזה הסימן

[א] דין קדירות של חרס שנשתמש בהם חמץ: [ב] תקון כוביא שאפו בו חמץ: [ג] הכשר סכניים של חמץ: צריך להעביר חלודה מעל הכלים קודם הכשרם: [ד] ה.ו.א. ב.כ.ה.א. ב] הכשר כלים שנשתמש בהם על ידי האור או בצונן או בחמץ: דין הכשר קערות: [ז] ודין כפות העשויות מקרן: [ח] ודין כלי עץ ומתכת וכלי גללים וכלי אבנים ודין כלי כסף: [ט] אם מגעילין כלי שני וכלי ראשון ביחד וכן אם מניסין כלי אחד שני פעמים: [י] סלים שפולחים בהם בשר צריכים הגעלה: [יא] הכשר מחבת שמשגגים בה: הכשר כלי ארץ: [יב] ידות הכלים צריכים הכשר: [יג] הכשר מחבת או יורה שיש בה טלאי: [יד] דין כסוי שמכסין בו הקדירה: [טו] ודין כסוי ברזל שמשמים אותו על חרדה שנאפת על הכירה: [טז] הכשר מדוכה והכשר בית שאור: [יז] ודף שעורכים עליו ועריכה שלשים בה: [יח] ושלחנות ותיבות שמצניעין בהם אוכלין: [יט]—כא] וחביות שנתנו בהם שכר שעורים: פירוש כלי חרס אינו יוצא מדין לעולם: עריבה שלשין בה ודרכו בה ענבים: הכשר כלי חרס: באיזה כלי חמץ מותר להשתמש מצה צונן או חמץ: הכשר בית שאור ובית חרוסת: [כג] דין מאני דקונייא: [כד] וכלי עץ מצופים בסמיים: [כה] ג] דין כלי השתייה:

גבי לחם חמץ חם בחם: [כו] הכשר כלי זכוכית: [כז] עופות שגצלו בשפוד של כל השנה:

דרכי משה

(ב) דאף הירושלמי אינו אוסר אלא כשהישראל יושב ומשמר: כתב המרדכי בפרק כל שעה (ע"ג) (סי' תקס) אנו מחממין חמץ ביורות אסורות בפסח ורוחצין בהן וכל צרכי הנאה עושים בכלים ישנים בפסח מאחר שאינו נהנה מאיסור הבלוע עכ"ל וצ"ע דבטור משמע דאסור מאחר (שרוצה בקיומו של איסור ע"י דבר אחר) יב] שאוסר להשכירו לכחילה כל שכן ליהנות ממנו בעצמו אמנם המנהג כדברי המרדכי וכן כתבו התוספות פרק אין מעמידין (לב. ד"ה וזא הכא) בשם רבינו תם דשרי ודחו דעת האוסרים יג]:

פרישה

(ט) משכיר אדם חמורו לגוי להביא עליו חמץ ממקום וכו'. אצל יו נטר אסור משום הנמס שהוא חמור צחופם דמינו רי"ז וכו' וכו' וכו'.

טור והמרדכי פסקו
 ב' לפסחים (נמו קמט
 כס אור וזמן):
 ת. וטוין מהל' לעבודה
 זכה דף ס"ג [ע"ט]:
 ט. שם במרדכי:
 י. טור מפני שרואה
 בקיומו של איסור שלא
 יבקע הכלי:

ציונים דרמ"א
 ס ריב"ש סימן ת"א:

בבושי שרד

(ח) שם ספי' הישראל
 קונה אותו, כ"ל:
 (ה) שם ש"א בסני
 העכו"ם ע"ש, כ"ל:
 (ט) ס"ז ספי' אחרי
 הכללים שבאסורו
 בסימן זה, כ"ל כ"ח:

הגהות והערות

[ט] האגור הביא דבני
 הי"ל כספ' משוכה הגאונים,
 והוא כן בשו"ת הגאונים
 הקלרות סימן כמד לענין יין
 טקף, וראה בהגהות המהרי"ר
 שם, וע"ע תשובת גאוני
 מורה ומערכ סימן קכ"ב:
 כ. אפינו בלגודי עבודה
 וזה סימן נח כספ' ח"ל
 "אומר אדם לחמוריו ופועליו
 לא ואלו בניני זה ואני
 חושש לא משום שיעיני ולא
 משום יין נסך, ע"כ.
 ובפסחים סימן כג כספ' ח"ל
 "אומר אדם לפסחתי כותית
 כספת קמי מעות וקמי כתי
 מה שחללי הוא קונה חמץ
 ואלוהו חון ליתו, אבל לא
 יאמר קמי חמץ ואכלי
 דלאמרין פרק השוכר גבי
 יין נסך, ע"כ. וז"ע:
 בא. היינו, כדעיה שניה
 בלן, שכן פסק בורה דעה
 שם בסתם:

כב. כוונתו
 לרמ"א (לפניו אות ב)
 בדפוסים המאחרים כתבו
 "סימן מ"א":
 כג. שם הקשה מדברי רש"י
 צ"ל לט, ב ד"ה כגמניה
 מליאה:
 כד. ראה עמ"ג נאשל
 אנהיה אות י:
 כה. נוסף ע"פ כספ' מרדכי:
 כז. בדפוסים מוכו "קעף
 ד". חן מדברי מנחם השקל
 נראה שהכוונה לקעף ב'
 ע"ה.

וה"ק יא). ודוקא כשמשיכירו חוץ הפסח או בערב פסח (אגור סימן
 חשד): ז שיקנה חביון, ואם הוא מושכר אללו לשנה, לא יאכל
 צניחו משום חשדל (על פי אגודה פסחים סימן גג): ה צא ואב"ז.
 ודוקא שאמר לו לא ואכול חמץ, או שידע בדלוי שאכל חמץ:

ט אלא אם בן הקדים וכו'. וכן
 עיקר. ודוקא שהדינר עדיין צעין
 ציד החנוני צעשה שאוכל, וכמו
 שכתוב ציורה דעה סימן קל"ב
 סעיף ד'. ואם לא הקדים לו דינר
 מותר לומר תן לפועלים חמץ ואני
 פורע. וא"כ מי שיש לו מינוק וצריך
 לשחוט חמץ, מותר לומר לעכו"ם
 תן לו לשחוט חמץ ואני פורע (ועיין

סימן שמ"ג ס"ק ג). ואין זה הגאה צמה שצנו שופה חמץ, כמו
 שכתוב ציורה דעה סימן רכ"א סעיף ג' ס"ג, ע"ש. ועוד, לפועלים
 נמי מוונותן עליו ואפילו הכי שרי, כמו שכתב המרדכי בפסחים רמז
 תקמט. ע"ש. אבל הוא לא יקח החמץ צידו (ועיין סימן תרי"ו
 סעיף א' בהג"ה), כמו שכתוב סימן תמ"ו סעיף ג'. ובחולה שיש
 בו סכנה הכל שרי: י ואסור לקנות. דהא אין שלימות לעכו"ם,
 וגמלא (י) הישראל קונה אותם. ועוד, דאיכא למיחש שמה יאכל
 ממנו (ריב"ש סימן ט"ז ד"ה כהן הרי"ש). ועוד נראה לי דאסור
 משום רואה בקיומו, עיין ציורה דעה סימן קל"ג סעיף ד' ה' ו'
 וכן כתבו התוספות בפסחים דף כ"ב ע"ב וצ"ה ואג"ל דמה שמחזיק
 לו העכו"ם טובה חשוב כשכר, אם לא שהוא (י) שלא צפני העכו"ם,
 (עמ"ש) [ע"ש] יו". ומשמע מדברייהם דאם היפה צהמת עכו"ם
 טעונה חמץ, אסור לפרוק אלא שלא צפני העכו"ם. אבל למירוח
 קמח שרי, כיון דלער בעלי חיים דלורייתא ואינו מחזיקו שיחזיק
 לע"ב [קעט, בן צטור, ע"ש: יא אסור להשכיר וכו'. שרואה בקיומו ע"י ידבר אחר, שלא יבקע הכלי (טור). ונראה לי דהכי
 ערך דאם דמהרי"ק"ש

סיף ו בסוף [או שנשא ונתן ביד]. אסור לקנות חמץ לגוי במעומו של גוי בחולו של מועד:

חק יעקב

(ו) אסור להשכיר בו. העעס צטור דרואה בקיומו של חמץ,
 שלא יבקע הכלי. ועוד, כיון שהכלי עצמו אסור בהנאה, אסור
 להשכירו לכתחלה. ולא דמי להא דמניח במוספמחא פסחים פ"ב הלכה
 טו משכיר אדם חמורו לגוי לחמץ, דשם החמור אינו אסור, אבל
 הכלי הכלי עצמו אסור, [ע"כ].

נראה שזהו לדעת רש"י דצמחן
 [פ"ק ג], אבל לדעת רש"י שזכרנו
 [שם] דצמחן של שופפות מותר
 להשכירו כשיטול דמים, היה לנו
 להסיר גם צזה. אלא דמשמע
 דצמחנת הטור כרש"י"א: (י) אחרי
 הכללים שנאמרו בסיומן זה, ראו
 לעיין צמה שנהגים צמדינות

רוסי"א וואלי"ן ציהודים שזכרתי אורג"יס מהשררה שלוקחים
 מדות מאל"י"ן מכל מי שנותן מאל"י, והמאל"י הוא חמץ גמור,
 כדת מה לעשות בשבוע של פסח. וכו"ח ז"ל צ"ה סוף הסימן כתב
 צזה שיעשה דרך מכירה או נתינה לעכו"ם, כמו שכתוב סימן תמ"ח
 [ספי' ג]. ולע"ז נראה דיש מיהא צזה. מדא, דמכירה לא שייכא
 צדכר שלא צה לעולם, כדאייתא פרק קמח דצבא מציעא [נ"ו, טו] מה
 שבעלה מצודה מכור לך לא אמר כלום. ומו, דלא המירו המכירה
 אלא בשעה שמותה בצלילה, דכן לי המכירה כמו האכליה, כמו
 שכתוב במשנה [פסחים נ"א, טו] כל שעה שמותה לאכול מותר למכור,
 והיינו צמחן שיש לו צעמת המכירה, וא"כ צמחן שצדו לו בשעה
 שאסור לאכול אין לך ראייה שיהיה מותר למכור, דהא המכירה לא
 חלה אלא עד שיהא חמץ, ואז אסור בצלילה. מו קשה, וכי פסח

לו טובה, הוי לא אפשר ולא מכוינ דשרי, וכן משמע צמו"מ סימן
 יא אסור להשכיר וכו'. שרואה בקיומו ע"י ידבר אחר, שלא יבקע הכלי (טור). ונראה לי דהכי

כיון שהוא יושב ואינו עושה שום איסור בידיה, לא הוי כרוצה
 בקיומו. ומהאי טעמא יש לחלק בין הא דשכרו לעשות עמו בין
 נסך (עבודה זרה ט"ב, א), ע"ש. ודבריו תמוהים, דהרי להרי"א מבואר
 ביורה דעה סימן (קל"ד) [קלג] סעיף ו"ו דאפילו לשמור בחנם
 אסור משום דהוי כרוצה בקיומו של איסור, אם כן פשיטא שגם
 בחמץ אסור מהאי טעמא. וגם נעלם ממנו תשובת הרשב"א שכתבתי,
 שאף הוא שמיקל לענין שכירות מחמיר שלא להיות יושב ומשמר,
 והוא ברור. ועל תשובת שער אפרים עצמו אפשר לומר דהכי קאמר,
 ונראה שמותה פירוש ששכרו מותר דעבד, ולא דמי ליין נסך ששכרו
 אסור דעבד, כמו שכתוב בתשובת הרשב"א שהובא בבי" סימן ח"מ,
 וק"ל: [י] אבל צ"ה יאמר צ"ה צא ואב"ז. אם יודע שיאכל חמץ,
 כן כתב המ"א [ס"ק ח], וכן משמעות הפוסקים ביורה דעה סימן
 (קל"ג) [קלג] [ספי' ד], וכן מבואר באגודה פרק השוכר את הפועל ט,
 והוא קצת נגד משמעות לשון הש"ס [שם ט, א], דמשמע אפילו
 בחשש בעלמא אסור: [יא] ויש מתירים. מדהביא דעה ראשונה

באר היטב

צפירוש לשם חמץ כשמשיכירו חוץ הפסח או בערב פסח (משש שעות ולמעלה,
 הגא"א), ע"ש. ועיין חק יעקב [ס"ק ט]: (ז) חביון. ואם הוא מושכר
 אללו לשנה לא יאכל צניחו, משום חשדל, אגודה, [מ"א ס"ק ט]: (ט) ואב"ז.
 אם יודע שיאכל חמץ, מ"א [פ"ק ט], ומשמעות לשון הש"ס משמע דאפילו
 כחשש בעלמא אסור, חק יעקב [פ"ק ט]: (י) מתירים. וכן עיקר, מ"א
 [פ"ק ט]. אבל צ"ה שתיי נכסם האגודה וחק יעקב [פ"ק ט] פסקו כדעה
 ראשונה להחמיר: (יא) דינר. ודוקא שהדינר עדיין צעין ציד החנוני צעשה
 שאוכל. ואם לא הקדים לו דינר, מותר לומר תן לפועלים חמץ ואני פורע.
 וא"כ מי שיש לו מינוק וצריך לשחוט חמץ, מותר לומר לעכו"ם תן לו לשחוט

בוצא מפי' אמן זיון גאל
 מנון יושלים

בדבר אקציען (סטאק"ס) שיש מהם שמסחרם עם חמץ

של החמץ יופסדו הסטאקס, וא"כ צודאי רואה בקיומו של הפאצריק והסחורה של חמץ, ואין לך רואה בקיומו יותר מזה, וא"כ יש לאסור זה מדיון רואה בקיומו דקוי"ל דאסור לגבי חמץ.

ובן מבואר מהא דליחא בע"ז ס"ד ישראל שהי נושא בעטו"ס מנה וכו' אם אמר לו המתן לי שאמכור עבודה כוכבים ואציה לך ויין נסך ואציה לך אסור משום דהו"ל רואה בקיומו וכדליתא שם אף שאין להישראל שום זכות בעצודה כוכבים וי"ג של הנכרי, מ"מ מכיון שמגיע לו הנאה שרואה בקיומה עד שימכרנה הנכרי אסור, וה"ג בהי סטאקס שהן הנה על חמץ צודאי רואה קונה הסטאקס בקיומה עד שימכרנה בכדי שלא יופסד הסטאקס שלו, ונראה שהוא עוד ק"ו, מה שם שהשעבוד הוא על גוף הנכרי שיש לו שעבוד הגוף דאף אם לא ימכר העבודה כוכבים והי"ג יחי' חייב לשלם, מכל שכן צ"ד שכל השעבוד הוא על אותו הפאצריק והסחורה, ואם יופסד לא יחייבו לשלם ויפסיד הכל, צודאי רואה בקיומו של אותו הפאצריק והסחורה, באופן שלפענ"ד אין לך רואה בקיומו יותר מזה.

והיות שיש לי כמה הרכווי דברים צענין דין רואה בקיומו לגבי כלים הצלועים מחמץ, הגני לצאר הדברים ולדון ממנו לנ"ד.

הנה הפר"ח צסי' ת"ג העלה להוכיח דין איסור רואה בקיומו לא שייך רק לגבי ויין נסך וע"ז משום דישראל מלווה לבעל ע"ז ותשימי'י, אבל בשאר איסורים שאינו מלווה לבעל, ואדרבה בחמץ אמרינן שלך אי אחא רואה אבל אחא רואה של אחרים, מהיכי חיתוי איסורא של רואה בקיומו, עי"ש שהצויה כמה ראיות ע"ז, ועפי"ז דחה דברי החוס' בע"ז ל"ב (סוף ד"ה וכו' הכל) שמבואר בדבריהם דין רואה בקיומו שייך אף לגבי חמץ, עד שהי' ס"ד שם לומר דלריך לומר שלא לעשות שום חשימש בכלים הצלועים מאיסור חמץ בפסח משום דהוי רואה בקיומו ע"ז ד"א, אלא דאסקי דהיכא דליחא לאיסורא צעיני' לא מיתסר משום רואה בקיומו עי"ש.

הנה אם היו דברי החוס' אמורים רק לגבי חמץ, הי' נראה לסלק כל חזי השגותיו של הפר"ח עליהו דהחוס', ע"ז שנקדים צ' דברים: דבר אחד, דהנה לכאורה יש לעיין דאך מותר להשקות כלים הצלועים מחמץ, ולמה לא יהא חייב לבערם, דהיינו בכלי חרס

7 בדבר הסטאקס (אקציען) אשר הפאצריקן מוכרין, ויש מהם שמלאכתן ומסחרן הוא בחמץ כגון שכר או יי"ש של חמץ וכדומה, אם הקונים יהודים מותרין להשתותן אלא בפסח שלא ע"י מכירה.

הנה כבר עמדו על מדוכה זו רבנן קשישאי, הי"ה הגאון רשכבה"ג מהרש"ק ז"ל בשו"ת האלף לך שלמה סי' קל"ה, וכתב לדבר פשוט שאין שום איסור בהשתייתן הואיל ואין להקונים שום זכות לומר איזה דעה בהנהגת המסחר לאו ממוי' הוא כלל ואינו עובר עליו על כל יראה ותשניתו עי"ש, וכן בשו"ת מהרי"א הלוי ז"ל ח"ב סי' קכ"ד דן להחיר החמץ של בעלי האקציען דלא עברו עליו משום כל יראה וכל ימלא מכיון שאין להם שום זכות בגופן של החמץ הנמלא ברשותה הגויים, שרק הן הנה הגויים נושאים ונותנים בהחמץ עי"ש כי קלרחי בהעסקת הדברים.

האומנם לענ"ד אין בדבר פשוט כ"כ להיתר הואיל ואין לו זכות לומר בו איזה דעה, דנהי דמכח דין כל יראה ותשניתו ליכא מטעם זה דאין לו בו שום זכות, מ"מ מטעם אחר נראה דיש בו איסור, והוא, דהנה קוי"ל לגבי חמץ צסי' ת"ג סעיף ז' דאסור להשכיר כלי לנכרי בפסח כדי שיבשל בו חמץ מפני שרואה בקיומו ע"ז ד"א שלא יבקע הכלי, וצ"ארו המג"א ז"ל צס"ק י"א שהוא רואה שימכר ויתקיים החמץ בחוכו שאם יעול החמץ מהקדירה בעודו ע"ג האור יבקע הכלי אלל האור וא"כ נהנה מחמץ, עכ"ד עי"ש. ועי' ג"כ בשו"ע הרב צסי' ת"ג סעיף י"ב שכתב ג"כ כן וז"ל, לפי שאם יבשל בו חמץ בפסח יגיע להישראל הנאה מהחמץ שהרי אם הגוי הי' מערה מהכלי את החמץ שמתבשל בחוכו ע"ג האור וכו' הכלי נשאר ריקן ע"ג האור הי' הכלי מתבקע מחמת האור ועכשיו שהחמץ מתבשל בחוכו ע"ג האור אין הכלי מתבקע, נמלא שמגיע לישראל קלת הנאה מהחמץ בפסח, עכ"ל עי"ש.

הרי אף שאין להיכודי המשכיר שום זכות בהחמץ שהנכרי מבשל ולא לומר שום דבר בגוף הבישול, אם יבשל ומה יבשל, ומשמעות הענין הוא אפי' באופן שהנכרי שילם לו השכירות, ומ"מ הואיל ולהיכודי וכו' לו בזה איזה הנאה לדתית שלא יופסד הכלי שלו אסור, אחר שיחטט הנכרי צבישול החמץ וכנס זה בסוג רואה בקיומו ואסור, א"כ מכל שכן הוי סטאקס שהן הנה מהפאצריקן של חמץ שאם יופסד הפאצריק והסחורה

בר"מ ל' יונקא ראב"ג זצ"ל

דבר השני, הנה הבדל בין המג"א והפר"ח ז"ל בדיון רואה בקיומו, המטיין בדבריהם יבואר לו דחולקים בטעם האיסור דרואה בקיומו, לדעת המג"א ז"ל האיסור דרואה בקיומו הוא משום דזה מיחשב להנאה, וכמבואר בדבריו וכן מבואר בשו"ע הרב ז"ל, ומטעם זה שייך איסור זה בכל איסורי הנאה דהא זה מקרי הנאה, אבל הפר"ח ז"ל הביא דברי הר"ן שהוא מפני שהוא מלווה לבעל ע"ז וחשמישי, ולפי"ד נמלא שאין זה מיקרי הנאה שייאסר בכל איסורי הנאה, שמה שרואה בקיומו של הדבר עבור שלא יפסיד איזה דבר זה לא הוי הנאה, וא"כ בשאר איסורי הנאה שאינו מלווה לבעלם לית צבו האיסור דרואה בקיומו.

ומעתה אחר הני"ל יחייש לנו שפיר שיטת החוס' צפ' אין מעמידין דכחצו דאין להשתמש בכלים של חמץ בדבר לה רק בדבר יבש, וכן יחייש שיטת הטור בזה, דהנה החוס' באמת ס"ל ג"כ שהאיסור דרואה בקיומו הוא מטעם דחייב לבער ולבעל הע"ז וכמו שכתב הפר"ח, אולם זה שייך בחממו של ישראל שמוטל עליו לבערו, וא"כ בכלים של חמץ שהן של ישראל, דהחמץ שבלוע בו הוי חממו של ישראל שצריך לבערו וכמו ע"ז נוהג בו ג"כ דין רואה בקיומו, ולפיכך ס"ל להחוס' דאין להשתמש בהן בדבר שא"א בלי כלי דהיינו דבר לח, דזה נקרא רואה בקיומו ע"י ד"ח וכמו לגבי ע"ז, לפי דרך זה מיושב כל חצי השגותיו של הפר"ח, דכל השגותיו שהביא שאין דין רואה בקיומו נוהג בחמץ, מיירי בחמץ של עכו"ם, וצוה באמת לא שייך האיסור דרואה בקיומו, דאין מלווה לבער חממו של עכו"ם וכש"כ הפר"ח, אבל אתה רואה של אחרים, וצודאי לא שייך שייאסר משום רואה בקיומו, דכל הדין דרואה בקיומו שייך רק בחממו של ישראל, וכל חצי השגותיו הן רק לפי פירוש המג"א דלדידי' אחיא דאפי' לגבי חממו של עכו"ם שייך ג"כ דין רואה בקיומו, ולדידי' טעם האיסור דרואה בקיומו הוא משום הנאה וכאשר כתבנו, אבל שיטת החוס' אחי שפיר גם לפי"ד הפר"ח דהוא מטעם ציטול, דהם מיירי מחממו של ישראל הבלוע דלריך ציטול וכש"כ, ובחסם דחה דעת החוס' ז"ל בזה.

ולפי הני"ל יש ליישב ג"כ דברי הטור שכתב דאסור להשכיר כלי לנכרי משום דרואה בקיומו, דקאי אחמץ הבלוע בכלי דע"י שמשכירו רואה בקיומו, והא דכתב שבישל בו חמץ אורחא דמילתא נקט ולא דוקא חמץ חלף ה"ה שאר דבר, דהעיקר שע"י ההשכרה לנכרי להשתמש בו מגלה צוה דעתו שרואה בקיומו הבלוע בו, איברא דהוא דחוק בפשט הטור לומר דכדי שיבשל בו חמץ הוא לאו דווקא, ועוד דאי משום חמץ הבלוע בו

לשכרם ובכלים שאפשר להגשילן יהא לריך להגשילן בכדי להוציא בליעתן שבתוכן, לא מיבעיא לדעת הע"ש שהביא הח"י ברס"י תמ"צ דגם על פליטת כלים עוזרים על כל יראה ובל ימלא מאי שנא כלים גופייהו דמותה להשכותן, ואפי' לדעת הח"י דס"ל דבטעמו ולא ממשו אינו עובר בכל יראה ובל ימלא, מ"מ יש כלים שיש בהן בליעה של צעין ממש שמבשלין בהם חמץ ממש כגון יורות של יי"ש וכדומה, ומה גם בכלי חרס, ולפי"ד הר"ן כיון שהוא בולע הרבה ואינו יולא מדי דפיו הרי הוא כגוף האיסור וכמו שהביא הפר"ח כאן, וא"כ למה לא יהא חייב לבערם מדין השניותו כמו שהוא מחוייב לבער כל חמץ הנמלא ברשותו, שהוא ע"י תערובות אינו מיו שהוא מחוייב לבערו וכמו שכתב המג"א ברס"י תמ"צ, ויותר מזה נראה דבלוע בכלי לכאורה נידון כמו צעין הואיל ואפשר להוציאו ולהפרידו לא מקרי ע"י תערובות.

וואף דמשמעות הדבר דענין תערובות חמץ להסוכרים דאינו עובר עליו אין חלוו צאם אפשר להפרידן ולהסירן או לא, וכמו לענין ציטול איסורין, דענין תערובות חמץ חלוו לפי המליאות אם מעורב או לא, ואף אם אפשר להסירן מ"מ כל זמן שלא הסירן שם תערובות עליו ולא מקרי צעין, וא"כ אין נפק"מ בין כלים שאפשר להוציא בולטן מ"מ שם תערובות עליו, וכן לעני"ד דהדין כן לענין חמץ שעבר עליו הפסח דחלוו במליאות אם הוא בתערובות שם תערובות עליו ומוחר אחר הפסח אף אם אפשר הוי להסירן, ואין כאן המקום להאריך בפרט זה, מ"מ יש לעיין למה לא יהא חייב ציטור הבלוע מכח התערובות שבתוכו שיש בו צעין).

אך הדבר פשוט דבכלי חרס שא"א להוציא בולטן לגמרי זה הוי כמו שהוא מצוער דהוי כחמץ שנפלה עליו מפולת, ומנחתו שכ"כ בשו"ת הח"ס ז"ל, וי"ד ס' ז"ב, ואף בכלי מתכות שאפשר להגשילן, הואיל ולריך לזה עירחא והוצאה הו"ל כמו ככר בשמי קורה ובפי נחש דקיי"ל דאין לריך להעריח ולהוציא הוצאות לבערם, ודי ציטול בעלמא, (ובכלים ליכא למיבעי כלל בזה שהוא דבר שכתעט הוא א"א). וה"ע כן לענין הבלוע נידון כן כמוהם ודי ציטול בעלמא, אכן כל זה א"ש אם מלניעו ואינו משתמש בו, בזה אנו רואין אותו כאילו הוא מצוער, אבל אם משתמש בכלי א"א לומר דרואין אותו כאילו הוא מצוער דהא משתמש בו ושבו חוזר ויעור הדבר שצריך לבער מחמת הבלוע בו, ומה גם צמה שרואה בהכלי שלא ישבר הו"ל הבלוע בו רואה בקיומו ע"י דבר אחר וכמו שכתב החוס' בפר' אין מעמידין

(עמ"ק) וכן בגמ' נושא בקיומו
א"י זולא יבא א"י זולא זכך חתם
ע"ן כולק

ברצ"ל ר' יוסף קאטל רא"ת

שהיה לו ריווח, ע"י צמג"א שם, וא"כ צנ"ד דהיינו סטאקס אם נחייקרו ונחרצה שוויין של הסטאקס נמלא דצ"א לו ריווח ע"י חמץ אף שאין לו זכות בגוף החמץ מ"מ נחרצה ממונו ע"י חמץ ולא יהא גרע ממשחכר באיסורי הנאה.

ולדעתו עוד עדיף מיני, דגבי המשכיר בית או חמור לא שייך כ"כ לאסור משום משחכר, וא"כ לא מקרי כ"כ שכר השכירות ע"ש החמץ שמכנים ומוליך עליו, דבין כך ובין כך לריך לשלם לו, וכש"כ המג"א בס"ק ה', וכבר כתב בשו"ע הרב סעיף י' דמשו"ב כה"ג אינו אסור רק משום דנראה כמשחכר באיסורי הנאה עיי"ש שכן מצוה צפירות דצדקו, משא"כ צנ"ד גבי סטאקס שהריווח תלוי דווקא אם החמץ נחייקר וזולת זה לא היה לו ריווח, נמלא דכל הריווח הוא רק ע"י החמץ שנחייקר, צודאי כה"ג הוי איסור גמור דהוי ממש משחכר באיסורי הנאה, לפיכך לענ"ד צנ"ד אסור אפילו להפוסקים דחולקים וס"ל דגבי שאר איסורים אינו אסור משום רואה בקיומו וכדעת הפר"ח, מ"מ צנ"ד הוי משחכר באיסורי הנאה דאסור אליבא דכו"ע.

עוד נראה לומר דכאן צנ"ד גרע עוד ממשחכר באיסורי הנאה, דצמשחכר המדובר רק שכר הפועלה ולא שיש לו ריווח ע"י גוף הדבר, וזכר יש עכ"פ לדון אם גם בשאר איסורי הנאה אסור משחכר כ"כ כמו גבי יי"ג עיי" דפר"ח, אבל צנ"ד לא רק משחכר דהיינו שכר הפועלה מה שהנכרי משתמש בו באיסורי הנאה אלא הריווח הוי ממש ע"י מה שהאיסור בהנאה מחייקר, וזה צודאי אסור דזה נקרא הנאה ממש מגוף דבר האסור בהנאה.

ואין להחיר מפני שאפשר שיופסד ג"כ והוי קרוצ להפסד, דענין זה שייך רק להליל מאיסור רבית דצכה"ג לא הוי קלוזה, אבל לגבי איסור ההנאה אם בא לו הנאה, הא נהנה מהאיסור וזה אסור אף שאין גוף הדבר שלו, מ"מ הדבר האסור בהנאה גרם לו שבא לו הנאה על ידו, והחורה אסרה הנאה הלוה, וז"פ.

באופן שאין אני רואה היחר דדבר הסטאקס שיחזיקם אללו צלי מכירה, (א) משום איסור רוב"ק (ב) משום איסור הנאה משחכר וריווח מחמץ איסור גמור אליבא דכו"ע, וכל שכן לסחור בהן במועד לקנות ולמכור הוי ממש נהנה מחמץ שהוא איסור גמור, והבש"ח יגילו משגיאות.

L

דהוי כצטון, משא"כ בקדרות הצלוטות לא נחשבין כצטון וכמצוה צחוס' שם, וכ"פ הר"ן דרק צחרם הדרייני, ואפשר שזכו שהציל להמג"א ז"ל לפרש שהכוונה הוא שהוא רואה שיחזיקים החמץ צכדי שלא יתצקע הכלי, דהיינו שרואה בקיומו של חמץ צטון.

ובן עדיין לא עלתה ארוכה על התוס' בהג"ל דהא דצברי החוס' צט"ו מצוה דגם בכלים הצלוטים מצטר וחלז הוי שייך דין איסור רואה בקיומו, דצחד"א מחתא מחתיכו לחמץ ובשר צחלז עיי"ש, ואי ימא שס"ל כדעת הר"ן שהציל הפר"ח דדין רואה בקיומו הוא מטעם ציטול, לא שייך זה לגבי בשר צחלז, וע"כ מוכח דגם החוס' סברי דדין רוב"ק הוא מטעם הנאה וכדעת המג"א, אף שיש ליישב דצרי החוס' דדוחק דגם בשר צחלז של ישראל חייב לצטר בקצורה, וי"ל שהוא ג"כ מטעם ציטול עכ"פ מדצריהם, אבל זהו דוחק, וכ"מ שם דצצריהם שהוא מטעם דכה"ג מקרי הנאה עיי"ש היטב דצצריהם.

הירוצא מהג"ל שלפ"ד הטור כפי שפירשו המג"א והגמ"שכים אחריו שייך דין איסור רוב"ק גם צחמנו של נכרי, וכן לפ"ד החוס' שס"ל שהוא מטעם איסור הנאה וכנ"ל, אז צודאי גם צחמנו של נכרי שייך זה, א"כ שוב דדין דצנידון הסטאקס אף שאין להקניטם היבדדים שום זכות בו וידון כדון חמנו של נכרי, מ"מ יש בו משום רוב"ק עבור שלא יופסד הסטאק שלו, ומה לו שאין בו זכות, איסור רוב"ק אין תלוי כלל שיהי לו זכותו לפי דעת הפוסקים.

ובל זה הוא אפי' באופן שלא הוי שייך שיחרצה ממונו של ישראל ע"י מה שהנכרי מהעסק עם החמץ, מ"מ יש בו איסור משום רואה בקיומו, דטעם רואה בקיומו הוא מפני שלא יופסד וזה מקרי כבר הנאה וכנ"ל אבל אם הוא באופן שעי" התעסקות של נכרי נחרצה ממונו של ישראל, אף שאין להישראל שום זכות ודעה בגוף ההתעסקות, מ"מ הוא בגדר משחכר באיסורי הנאה, דדין משחכר באיסורי הנאה הוא אפי' באופן שאין להמשחכר שום זכות ודעה בגוף ההתעסקות, וכדין המשכיר בית להכניס צחוכו חמץ וכן חמור להוליך עליו חמץ אף שאין להמשחכר שום זכות ודעה בגוף ההתעסקות, וזכדין המשכיר בית להכניס צחוכו חמץ וכן חמור להוליך עליו חמץ אף שאין להמשחכר שום זכות ודעה בהחמץ שמכניס צחוך הבית או שנושא ע"ג החמור, ואפ"ה אסור משום משחכר באיסורי הנאה היינו שהאיסור ההנאה גרם לו ההנאה

גר"מ ר' יצחקא ראב"ג אש"י

לה להיות גבין ואם מצטרף לך קני מעכשיו, אלמא מסתמא כל דלא אמר לה אם מצטרף לך קני מעכשיו, דעתיה דאיניש כי מקדים להו לאפוקינהו מהשתא עד דשקיל זיבונא. ואין זו ראייה דמשום דקאמר לה להוי גבין עד שעת ביאה, אצטרף לפרושי לה דאי אצטרף לה שתקנה מעכשיו, אבל בעלמא לעולם דסתמא דמילתא להוציא נהנו לו, מיהו מדפרכינן בפשיטות לכי בא עליה ליחול איסור אתנן למפרע, משמע דסתמא אינה יכולה להקריבו עד שעת ביאה, אלא שממה שכתבו התוספות [שם סב, ב ד"ה אלא] יש לדחות זה. וכן נראה עוד מדלא קאמר שקדמה והקריבתו וקמשמע לן דסתמא מצי להקריבו ולפיכך נתן לה ואחר כך בא עליה מותר משום דליתיה בשעת ביאה, והשתא ליכא למפרך פשיטא דהא קמשמע לן טובא דסתמא יכולה להקריבו, והכי יש לדקדק נמי מדאמרין [שם סג, א] ואי דלא אמר לה קני לין מעכשיו היכי מצי מקרבה אלמא דלהקריבה צריך לומר קני מעכשיו, ומיהו כשאמר בפירוש אם הצטרף קני מעכשיו זה למדו הרב ז"ל מדין נתן לה ואחר כך בא עליה דמותר, דאע"ג דאמר לה להוי גבין עד שעת ביאה כיון דאמר לה אי מצטרף קני מעכשיו שרייה, והכי נמי בחנוני אף אם אמר לו להוי גבין עד שעת לקיחת המקח כיון דאמר לו אי מצטרף לך קני מעכשיו שפיר דמי כל שקדם והוציא. והטור ביו"ד בסימן קל"ב [שם] חלק על הרשב"א בזה וכתב ואינו נראה, דכיון שהקדים לו דינר מיד נקנה לו היין ובשליחותו נתנו להם, ע"כ. והמחבר נמשך לשם [סעיף ד] אחר סברת הרשב"א, ודברי הש"ך [ס"ק לא] והט"ז שם [ס"ק ח] ליישב דעת הטור אינם ברורים. ויש להסתפק לדעת הרשב"א אי אמר לחנוני קני מעכשיו ובעידנא דשקילי פועלים איסורא עדיין ישנו לדינר ביד החנוני שלא הוציא, מהו ומסתברא דשרי דכיון שקנאו מעכשיו הוה ליה כאלו הוציא, אלא שהרב ז"ל משה דין פועלים לאתנן, והר"ן [שם ל, ב ד"ה גרסינן] העלה להחמיר בדין אתנן דאמר לה קני מעכשיו והקריבתו לאחר ביאה, יע"ש. ומיהו לענין דינא נראה לי עיקר כסברת הטור להחמיר ולא דמי לאתנן, דהתם שאני דבשעת נתינת האתנן ליתא לביאה בעולם ובשעת ביאה ליתא לאתנן דהא קדמה והקריבתו, אבל הכא בשעת נתינת המעות איתיה לין ומיד נקנה לו היין ונמצא דמבעל הבית קאכלי. ועוד נראה לי דבר ידוע דכל שמקדים דינר לחנוני סתמו כפירושו שלהוציא נותנו לו וכמו שהיה סבור הרב ז"ל מעיקרא. ולא דמי כלל לאתנן שהוכחנו לעיל דסתמא אינו רוצה שיוציאו אלא שיהיה בידה עד שעת ביאה, דהתם שאני דמשום שיהיה לה חיבת ביאה רוצה שיתעכב האתנן בידה עד אותה שעה, אבל בעלמא לא איכפת ליה אם יוציאנו החנוני, ואע"פ כן קאמרין בגמרא [שם סג, ב] סתמא דבמקדים דינר אסור. ומינה נשמע דאף אם אמר לחנוני בפירוש שיוציאו מיד אסור משום שמיד נקנה לו היין. וכן דעת הרמב"ם [מאכלות אסורות יג, כה] ושאר מפרשים שכתבו סתם דבמקדים דינר אסור, (עיין בהרמב"ם פ"ד מהלכות איסורי מזבח דין י" י"א י"ב), והכי נקטינן:

ומה שכתב ואסור לקנות כו'. עיין מה שכתבתי בסימן תמ"ז סוף סעיף א'.

ו [אסור להשכיר כלי לעכו"ם בפסח כדי שיבשל בו חמין]. (עיין בהרמב"ם בפ"ו מהלכות ערוכות דין י"ז). לשון הטור אסור להשכיר כלי לגוי בפסח שיבשל בו חמין מפני שרוצה בקיומו של איסור על ידי דבר אחר שלא יבקע הכלי, ועוד כיון שהכלי עצמו אסור בהנאה אסור להשכירו לכתחילה, ולא דמי להא דתניא בתוספתא [פסחים פ"ב הלכה ח] משכיר אדם חמורו לגוי להביא עליו חמין ממקום למקום, דהתם החמור אינו אסור אבל הכא הכלי עצמו אסור, עכ"ל. וזה דעת המחבר. ודע דבפרק אין מעמידין [עבודה זרה לב, א] גבי חרס הדרייני אפסיקא הלכתא דרוצה בקיומו על ידי דבר אחר אסור, וכן בפרק בתרא דעכו"ם [שם דף ס"ה ע"ב] פריך הש"ס בפשיטות והא רוצה בקיומו דלא נצטרו זיקי, ודעת הטור והמחבר

כ"ל חז"ל - ס' ג' ג

23

שכתב הב"ח בסוף סימן זה דומי החמץ עצמו אסורין בהנאה אף בדיעבד הוא שיבוש, שאף דמי החמץ מותרין לפי שאינו חופס דמיו כמבואר לעיל בסוף סימן תמ"ג, יע"ש. ומיהו יש לתמוה על מור"ם ז"ל שנראה שמסכים עם דין זה, [בסעיף (ד) ה] פסק כהאגור [סימן תשרן] שאסור להשכיר בית לנכרי לשום בו חמץ דדוקא לדור בו שרי, ומה לי חמור ומה לי בית, וכי היכי דקשרי להשכיר לו חמור לפי שהחמור אינו אסור אף הבית נמי אינה אסורה, וכן דעת האגור [שם] לאסור בחמור גם כן כמו שכתב הב"י [ד"ה כתב האגור] משמו, ושמא י"ל דבבית איכא איך טעמא שרוצה בקיומו של איסור על ידי דבר אחר שלא תיפול הבית, מה שאין כן בחמור שאף אם ימות לא יפסד החמץ ורוחק. ובדין ד' שאסר שכר החנוני אית ביה תרי טעמי כדי לאסור, אית ביה איסור רוצה בקיומו, ואפילו תימא כמו שכתב הב"י [ד"ה אסור] דלית ביה איסור רוצה בקיומו, משום דאף אם יפול החנוני לא יפסד החמץ לגמרי, משמע שאם יפסד החמץ לגמרי הוי רוצה בקיומו, וליתא, שאין החמץ מעמיד החנוני לומר שרוצה בקיומו, דבשלמא בכלי אם הוא ריקן על גבי האור נבקע לגמרי ונמצא החמץ מעמיד הכלי, בתנור אינו כן ומקרי רוצה בקיומו של דבר אחר, ממילא מקים האיסור וזה שפיר דמי. וצ"ע מכל מקום אסור מאיך טעמא שהחנור עצמו נאסר מחמת אפיית החמץ ודמי לכלי. ומיהו אכתי קשה מדין מתנה לאפות בו מצה ואפה בו חמץ למאן דשרי אמאי והא רוצה בקיומו, ולחירוק הב"י ניחא אלא שאין תירוצו מחזור:

גם מה שכתב בספר ב"ח [ד"ה אסור] דכיון דאפה בו חמץ שלא מדעת הישראל לא שייך רוצה בקיומו, לא נהירא, דאעפ"י שהדין דין אמת דלא שייך רוצה בקיומו אלא בידעתו של ישראל כדמוכח בהדיא בפרק בתרא דעכו"ם [עבודה זרה סו, א] דגרסינן התם ישראל שהיה נושה בגוי מנה ומכר עבודת כוכבים והביא לו, יין נסך והביא לו, מותר. אבל אם אמר לו המתין לי עד דאמכור עבודת כוכבים ואביא לך, יין נסך ואביא לך, אסור. ומפרש (רש"י) [רב ששת] דסיפא אסור משום דהוה ליה רוצה בקיומו, אלמא דרישא כיון דלא הוי מידיעתו של ישראל לא שייך רוצה בקיומו, מכל מקום משמע ודאי דדין מתנה לאפות בו מצה ואפה בו חמץ דשכרו מותר, מיירי אף אם ידע הישראל שהגוי אופה בו חמץ. תו קשה מאיך טעמא שכתב הטור דכל שהכלי עצמו אסור בהנאה אסור להשכירו, דהכי נמי החנוני מיד נאסר באפיית הפת ולמה מותר לקבל שכרו. ואין טעם לחלק כמו שכתב בספר שיירי כנסת הגדולה [הגב"י אות ה] דחנוני מיירי שהשכירו קודם פסח ובכלי נמי דכותיה כל שהשכירו מקודם פסח שפיר דמי, דאם כן יש לנו לומר דמיירי שהשכירו שלשים יום מקודם פסח דומיא דמה שכתב האגור בשכירות בית לנכרי לשום בו חמץ, ואין זה במשמע. ומיהו לפי מה שכתבתי לעיל בסעיף ה' יראה דמיושב זה, שהרי השכר שמקבל הישראל אינו בשביל החמץ שאפה בו אלא בשביל מה שקיבל לאפות בו מצה ולפיכך מותר לקבל השכר, והכא נמי אם השכיר לו כלי על מנת שלא לבשל בו חמץ וכישל שכרו מותר. ומיהו אכתי קושיא קמייחא קשה:

ולענין יראה שדברי הטור בכאן אינם מכוונים להלכה, דמה שכתב בתחילת דבריו שאיסור רוצה בקיומו ישנו גם כן באיסור חמץ אעפ"י שכן דעת התוספות בעכו"ם [שם לב, א ד"ה והא] אינו מחזור אצלי, שהרי פירש רש"י בפרק בתרא דעכו"ם [שם סו, א ד"ה רבנן] בבעיית דשכרו (לשכר) ביין נסך והביאו הר"ן שם [לא, א דבור ראשון] משמו, דהיינו טעמא דאסור להיות רוצה בקיומו של יין נסך משום דישאל מצווה לבטל עבודת כוכבים ותשמישיה, ומיהו אף לפי זה לא אסור אלא מדרבנן, כדמוכח מתניתין דמאי [פ"ו משנה י] דתנן גר וגוי שירשו את אביהם גוי, גר יכול לומר לו טול אתה עבודה זרה ואני מעות, ומייתי לה בפרק בתרא דעכו"ם [שם] ומפרש דבירושת הגר אקילו בה רבנן,

להביא עליו, ואף הוא עצמו להוליך לו חמץ ממקום למקום וכיוצא שכתב מותר. כדחתן גבי שביעית [שביעית פ"ח משנה ד] ומייתי לה הש"ס בריש פרק בתרא דעכו"ם [עבודה זרה סב, א]. ודוקא ביין נסך אוסר שכן פעולתו משום קנסא כראיתא התם, אבל בשאר איסורים אף שאסורים בהנאה מותרין, כיון שאינו תופס דמיו דומיא דחמץ וכיוצא. אבל בירושלמי דפרק כל שעה [הלכה ב] סבירה ליה דביין נסך אסור אפילו בדיעבד משום קנסא, אבל בחמץ אעפ"י שאם קבל שכתב מותר משום שאינו תופס דמיו, מכל מקום לכתחילה אסור להשכיר בהמה או ספינה או בית להוליך ולתת בו חמץ משום דהוי משתכר באיסורי הנאה ואסיר מדרבנן, וזו היא דעת הרשב"א בתשובה [ח"א] בסיומן קע"ז שאסר להיות יושב ומשמר חמץ בשכר משום שמשתמש באיסורי הנאה, אבל הכלי עצמו שנשתמש בו חמץ אינו רואה בו שום איסור למוכרו מאחר דמותר בהנאה וכדכתיבנא, אבל להשכירו אסור וזה נראה לי ברור. ויש להחמיר כדברי הירושלמי לפי שהוא בתראה ואייתי ברייתא דסברה דאסור להשכיר, ולא הזכיר בתוספתא משום דמשמע ליה דלאו מתנייא כבי מדרשא ולא בר סמכא היא. וכן כתב הכסף משנה בפרק א' מהלכות מעשר שני [סוף הלכה י] שהרמב"ם סומך על הירושלמי יותר מעל התוספתא משום דלא ידעינן אי מתנייא בי רבי חיאי ורבי אושעיא. ועיין בתשובת הרש"ך חלק ג' סימן ז"ן והכי נקטינן, ועיין בתשובות רדב"ז [ח"א] בסיומן פ"ד [תפון]:

כתב בספר כנסת הגדולה [הגה"ט] בשם הרדב"ז [שם] שבית רחים של ישראל ותבהמות של ישראל אסור לטחון בהם חמץ בפסח אפילו לשכירים גויים לצורך עצמם, ע"כ. ולי נראה דבשכר אפילו אי הבית רחים גירא הוי דישאל, אסיר משום משתכר באיסורי הנאה, וכמו שכתבתי בסמוך [ד"ה ומיהו] לדעת הירושלמי, אבל בחנם למאי ניוחש לה דאי משום מראית העין כבר פסק המחבר לעיל בסיומן רמ"ג [סעיף א] שמותר להשכיר רחים לגוי לטחון בו בשבת דומיא דשדה, שאעפ"י שיודעים שהוא של ישראל אומרים שלעצמו הוא טוחן, ולפיכך אינו יודע שום איסור בדבר:

מי שמחזיק באורנידא ר"ל אפלטו בלע"ז ולוקח בשכרו מדות מלצן דהיינו חטים של חמץ, שכל בישול שכתב מהם ממשלין ביורות הם ממושל העיר, כיון שהמנהג הוא שכשמתיישנים היורות צריך הישראל לקנות חרשים משלו, אם השכר שממשלין ביורות הוי שכר חטים ושעורים וכיוצא בו דהוי חמץ, אסור לכתחילה לקבל הנהוג משום משתכר באיסורי הנאה, הא לאו הכי מותר לקבל מדות המלצן אחר הפסח, דהא זכה בהם הישראל בפסח ונשאר מלוה אצל הגוי ומותר אחר הפסח, ולא הוי חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח, ואין צריך ליטול דמים קודם פסח או להתנות שיתנו לו דמים משבוע של פסח וכמו שכתבתי לעיל בסעיף א' וב'. ואם אינו מקבל שכר על בישול השכר ביורה אין צריך למחות בידם משום דאיסור רוצה בקיומו ליתי בפסח כמו שביררתי לעיל [ד"ה ולענין]. ואם היורות הם של מושל לגמרי, הוי ליה ממש כדון קונה חק הגלחים שמותר לקבלו אחר פסח, וזה הדין עצמו ישנו בשוכר רחים מהמושל. והוצרכתי לכתוב סברתי כפרטים הללו לאפוקי מספר ב"ח [ד"ה אסור] שכתב בכאן דברים שאינם מכוונים להלכה לפענ"ד, יע"ש ודוק:

סימן תנא

א דמותר לשהותן, ואף מדרבנן אין צריך ביעור משום דליתיה

אלמא דאיסור רוצה בקיומו לא הוי אלא מדרבנן. ומעתה בשאר איסורין שאינו מצווה לבטלם ואדרבה בחמץ אמרינן [פסחים ה, ב] שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה, מהיכי תיתי איסורא ברוצה בקיומו. וזה דעת רש"י [תשובות רש"י סימן קיא] ורבינו שמשון ב"ר אברהם [מובא בטור] שלא אסרו שכר התנור מטעם רוצה בקיומו של איסור על ידי דבר אחר, וכן מוכח מסימן תמ"ח סעיף ב' דאם גוי מביא דורון לישראל כיום אחרון של פסח שמותר בלילה ולא אסרינן ליה מטעם רוצה בקיומו, וכן הרשב"א בתשובה [ח"א] בסיומן קע"ז אסר להיות יושב ומשמר בשכר משמע דבחנם שפיר דמי. ובפרק קמא דפסחים [שם] גמי גרסינן אמר להו רבא לבני מחווא בעירו חמירא דבני חילא מביתיכו, כיון דאילו מיגניב ואילו מיחביד ברשותיכו קאי ובעיתו לשלומי כדלכון דמי, הא לאו הכי לא מחייב לבעורי ויכול להיות יושב ומשמר. וכן מוכחא שמעתתא דגוי שהלוה את ישראל על חמצו [שם ל, ב] ואמרינן גמי התם [לא, ב] גוי שהרהין פת פורני אצל ישראל אינו עובר ולא אסרינן ליה אעפ"י שמסתמא רוצה בקיומו. וכן לענין יין נסך כתב הרשב"א גופיה [תורת הבית הקצר בית ה שער ב מו, א] והטור והמחבר ביו"ד בסיומן קל"ג [סעיף ו] שאסור להיות יושב ומשמר חבית של יין נסך בחנם שאעפ"י שפטור אם נשברה או נאבדה, מכל מקום מיצר הוא אם תשבר או תאבד מתוך שמירתו ורוצה הוא בקיומו ואסור, ואילו הכא מותר וכדכתיבנא. ובפרק ה' מהלכות יסודי התורה [הלכה ח] החיר הרמב"ם לעשות רטיה מחמץ בפסח, ועיין שם בכסף משנה, אעפ"י שודאי רוצה בקיומו:

ומיהו מהא דאמרינן בפרק כל שעה [שם ל, א] אמר רב קדירות בפסח ישברו ואמאי לשהינהו אחר הפסח, ושמואל אמר לא ישברו אבל משהו להו כו' לא קשיא, דהיכא דליתיה לאיסורא בעיניה לא אסיר משום רוצה בקיומו, כדמוכח בהדיא מהא דאמרינן בפרק אין מעמידין [עבודה זרה לג, ב] הלוקח קנקנין ישנים מן הגריים נותן לתוכן ציר ומוריים לכתחילה ולא אסרינן ליה מפני שרוצה בקיומו של כלי משום שהאיסור ליתיה בעיניה, וכן כתב הר"ן שם [יא, ב ד"ה ומכאן] דדוקא בחרס הדרייני שבליעתו מרובה הוה ליה כמאן דאיתיה לאיסוריה בעיניה הא לאו הכי שרי. אלא שלפי מה שכתב הר"ן בפרק כל שעה [פסחים ט, א ד"ה אבל] דכלי חרס שנשתמש בן חמץ בחמין כיון שהוא בולע הרבה ואינו יוצא מידי דופיו הרי הוא כגוף האיסור, מדין קדירות גמי יש ללמוד דלא אסיר משום רוצה בקיומו אלא דוקא בעבודת כוכבים משום שמצווה לבטלה ולבערה מן העולם, אבל בשאר איסורין כגון בשר כחלב וכיוצא ואף בחמץ שרי:

גם מה שכתב [הטור] שכיון שהכלי עצמו אסור בהנאה אסור להשכירו ולא דמי לחמור, תימה, דזה מנין לו שהכלי עצמו יהיה אסור בהנאה, והתוספות בפרק אין מעמידין [עבודה זרה] דף ל"ב [ע"א ד"ה והא] כתבו בשם ר"ת דקדירות האסורות משום חמץ בפסח מותר לתת לתוכו דבר יבש אבל דבר לח לא. ויראה דדבר יבש כגון תפוחים ואגוזים וכיוצא שפיר דמי משום דלא מחסר בהנאה כיון דליתיה לאיסורא בעיניה כמבואר שם, ומשום רוצה בקיומו ליכא למיסר לפי שאף אם ישבר הכלי כיון דהוי דבר יבש אינו נפסד, מה שאין כן אם משים בתוכו דבר לח כגון שמן ויין וכיוצא דאסיר משום רוצה בקיומו. ולפי מה שכתבתי בסמוך [לעיל ד"ה ולענין ד"ה ומיהו] אף דבר לח מותר לתת לתוכו וכמו שכתב ההגה בשם יש אומרים והיא סברת המרדכי בפרק כל שעה [פסחים רמו תקס] שמותר להחם חמין ביורות אסורות בפסח ולרחוץ בהם שהרי אינו נהנה מן הבלוע, וכן דעת המחבר ז"ל לקמן סימן תס"ז סעיף י', ומעתה נראה

כהפרי חדש דחולק וסבירא ליה דדוקא ביין נסך איכא איסור רוצה בקיומו [וראיה זו מהירושלמי מוזכר גם בשו"ת פרי יצחק (טס סוה"ט) והחליט שם לדינא להחמיר, באיסור רוצה בקיומו בשאר איסורי הנאה, עיי"ש].

וכתב שם המהר"ם שי"ק דבהלכה זו דרוצה בקיומו של איסור, יש לדון בה משום ב' דברים (א) משום משתכר באיסורי הנאה, או נהנה מן האיסור, (ב) איסור רוצה בקיומו. ועל פי זה חידש לחלק לענין איסור רוצה בקיומו [באופן דאין איסור משום משתכר באיסורי הנאה] בין שב ואל תעשה ובין קום ועשה. והיינו דבשאר איסורי הנאה, לא נאסר משום רוצה בקיומו אלא אם כן עושה פעולה בקום ועשה, באופן שמחשבתו שרוצה הוא בקיומו של האיסור ניכרת מתוך פעולתו, או שי"ך איסור רוצה בקיומו אף בשאר איסורי הנאה, אבל אם אינו עושה פעולה בקום ועשה אף שיש לו מחשבה שרוצה בקיום האיסור, כיון שאינו אלא דרוצה בקיומו במחשבתו ואינו עושה שום מעשה, אין איסור משום רוצה בקיומו. אולם זה דוקא בשאר איסורי הנאה וכן בחמצו של עכו"ם בפסח, אבל באיסור עבודה זרה ויין נסך דאיכא ציווי לאבדו ולכטלו, וודאי דאפילו במחשבה לבד שרוצה בקיומו, אפילו אינו עושה שום פעולה בקום ועשה שיהא ניכר מחשבת שרוצה בקיומו, נמי אסור.

ולפי זה אתי שפיר דכרי הגה בשו"ת שער אפרים הנ"ל (לו' ד'), דהותר להיות יושב ומשמר חמצו של עכו"ם בחנם, כיון דאינו מעשה בגוף האיסור, ותמה עליו החק יעקב דהא חזינן גבי יין נסך דאסור לשומרו בחנם אף שאינו עושה מעשה וכו' וכנ"ל שם. ולפי הנ"ל מיושב היטב דבריו, דאין הכי נמי בעבודה זרה דחייב עליו בביעורו, אסור ברוצה בקיומו אפילו אינו עושה מעשה,

ודוקא באיסור חמץ ושאר איסורי הנאה, כפייה הוא דאין איסור משום רוצה בקיומו כשאנו עושה מעשה רק רוצה בקיום האיסור במחשבתו לחוד.

אבל במשכיר כלי חמץ לעכו"ם שעושה מעשה בגוף הכלי שהוא משתכר, חשיבי רוצה בקיומו אף בשאר איסורים ואתי שפיר דכרי הטור שכתב דאסור משום רוצה בקיומו, והיינו משום דבכהאי גוונא שעושה מעשה ומחשבתו ניכרת מתוך מעשיו אסור ברוצה בקיומו אף בשאר איסורים. [ולכאורה לפי זה אף בשאלה לעכו"ם אסור ודוק. וענין היטב בדברי המהר"ם שי"ק שם דמשמע מדבריו דאיסור זה הוא משום דבכלי חמץ שמשכיר לעכו"ם בלוע בו החמץ, וחשיבי כגוף החמץ שרוצה בקיומו. והיינו כמו שנתבאר גבי חרס הדרייני הנ"ל עיי"ש. ובירושלמי הנ"ל שהביא המהר"ם שיק מבואר דאוסר שם לסמוך כרעי המטה בבגד שצבעו בקלפי ערלה, דגוף הבגד חשיבי כמו הצבע עצמו, וכל שרוצה בקיום הבגד הוי ליה כרוצה בקיומו של הצבע גופיה, כן נראה כוונת המהר"ם שיק].

עך הנה עזרונו רחמיך להעלות בכתובים שיטת גדולי הפוסקים בדין רוצה בקיומו לענין חמץ, ונתבאר בעזהשי"ת היטב דבריהם ושיטתם בטוב טעם. ועתה בא יבא דברינו לבאר כמה פרטי דינים לענין איסור חמץ בפסח שדנו בה גדולי אחרונים מדין איסור רוצה בקיומו של חמץ.

7 פוסק כפי השער על החמץ בחוד"מ פסח (ארדע"ר, שלום צעטוי"ף - באשטעלונ"ג)

(ט) הנה מצינו בדברי גדולי הפוסקים שדנו בדין הפוסק עם עכו"ם תגר (סיטון), דיסטריובטער) המוכר חמץ, שימכור לו דברים

המוציאים לאחר הפסח כגון מאכלים חמוצים המוכרי, והיינו מה שי למעשה ארדער (כאשטעלונ"ג) המוכר שהוא עכו"ם מת הפוסק למוכרו ולשלוחו ומהפך בין הצדדים שהו שבשוק של היום, ונקנ לאחר הפסח, אם ו

לענין אם עובר היי שהזמין אצל הי משום בל יראה, כבר (נלמו דנל ימלא מו' ה' הפוסק על הפירות שמועיל הקנין על פי דין תהי בכלל קנין סיטומת; מפל מקום אין הקנין עפ"ן רק קנין של ה. והלוקח, שחייב למכור אצלו כך וכך כפי הזמן יכול המוכר עכו"ם שברשותו לאדם אחר, הפסח סחורה אחרת ל שאין כאן סחורה מיוחדת ויהא קנוי לישראל, לא חמצו של ישראל, וממילא עובר בכל יראה, ואינו ד נמי דבאופן דקנה חמץ עלה משום בל ימצא ו

אבל מכל מקום דנו בנידון זה לאוס מדין רוצה בקיומו של בשו"ת בית שלמה (לו' מסקנת המקור חיים הו לענין חמץ אינו חמור ויין נסך, ואיסורו לענין

סנו תיית לחז חלק
הנ"ל ל תיית קאמן אטמון בל-א"י

מחמץ, ודוקא באיכא הנאה מחודשת שמגיע לישראל בפסח מן החמץ, אסור מטעם רוצה בקיומו. גם כן יש לאסור בקנין זה משום רוצה בקיומו. שהרי קיימא לן (נדריס ל"א ע"ב) דזבינא מציעא וכל שכן בזבינא חריפא חשיבי הנאה להלוקח, אם כן בעושה הזמנה (אלדער נלע"ו) על מאכלי חמץ ממוכר עכו"ם על לאחר פסח, כל שעושה את הזמנה בימי חג הפסח יש לאוסרו משום רוצה בקיומו, שהרי יש לו על ידי זה הנאה מחודשת, ורצונו שיתקיים החמץ ברשותו של עכו"ם ויגיע לידו אחר הפסח, דהא ירוויח על ידי קניית החמץ, כ"ה תוכן דברי הבית שלמה שם.

ובשו"ת מהר"ם ש"ק (עס) דן גם כן בדבריו באריכות על נידון זה, והעלה גם כן בדבריו לאיסור להזמין חמץ על אחר פסח מטעם זה, ומשום סברא אחרינא, והוא דכיון שאם יתייקר השער בימי החג, יגיע לישראל הנאה, וחשיבי משתכר באיסורי הנאה, [ועיין שם שמבאר בדבריו דאף אם אינו וודאי שיתייקר השער ויהא לו ריוח, נמי הוי בכלל הנאה מאיסור הנאה, משום דלא גרע מהחזקת טובה דאסור עיין שם באורך]. ומשמע מדבריו שם דעצם קניית הסחורה שיכול להרוויח על ידם בעת שימכרם בחנות שלו או להקניגים לא חשיבי הנאה, ורק משום דאפשר שיתייקר השער ויהיה ריווח הוא דאסור. מה שאין כן לפי דברי בית שלמה הנ"ל משמע דאף אם ברי להם דוודאי שלא יתייקר השער, מכל מקום זה עצמו שקונה זבינא מציעא וכל שכן זבינא חריפא חשיבי הנאה מחודשת מחמץ, ואסור כשיטת המקור חיים. L

ועיין שם בשו"ת מהר"ם ש"ק הנ"ל שכתב בדין ישראל שהוא תגר והיה תחת ידו סחורות חמוצים למכור קודם הפסח, וכשהגיע ימי הפסח מכר את כל סחורות החמוצים שלו

החמוצים לאחר הפסח כגון יין שרף של חמץ, אר"ם מאכלים חמוצים שהוא ברשות נכרי המוכר, [והיינו מה שקורין כהיום בלשונם לעשות ארדער (באשטעלונ"ג)], והפירמא של המוכר שהוא עכו"ם מתחייב על אותה החמץ הנפסק למוכרו ולשלוח לו בזמן המיועד, והדבר בין הצדדים שהמכירה הוא כפי שער שבשוק של היום, ונקבע זמן קבלת החמץ לאחר הפסח, אם רשאי לעשות כן.

ורענין אם עובר הישראל על כך חמץ שהזמין אצל העכו"ם על לאחר פסח משום כל יראה, כבר הבאנו בדברינו לעיל (נלאו דבל ימלא לו ה"י), שמבואר בדבריהם ובפוסק על הפירות וסחורה אף באופן שמועיל הקנין על פי דין תורה או מחמת מנהג והוי בכלל קנין סיטומתא (תו"ם סי' ר"א ס"א), מכל מקום אין הקנין על סחורה מיוחד, ואין כאן רק קנין של התחייבות בין המוכר והלוקח, שחייב למכור לו מאותו מין שהוזמן אצלו כך וכך כפי הזמנתו, וראיה לזה שהרי יכול המוכר עכו"ם למכור כל הסחורה שברשותו לאדם אחר, ולמכור לישראל אחר הפסח סחורה אחרת שיקנה מאחרים. וכיון שאין כאן סחורה מיוחד שיחול הקנין עליהו ויהא קנוי לישראל, לא חשיבא על ידי זה חמצו של ישראל, וממילא לפי זה אין הישראל עובר בכל יראה, ואינו חייב בביעורו [ואין הכי נמי דבאופן דקנה חמץ מיוחד, יש לדון דחייב עלה משום כל ימצא וחייב בביעורו עיי"ש].

אבל מכל מקום דנו האחרונים בדבריהם בנידון זה לאוסרו מטעם אחר, והוא מדין רוצה בקיומו של חמץ, וכמו שמבואר בשו"ת בית שלמה (או"ח סי' פ"ג) דגם לפי מסקנת המקור חיים הנ"ל דדין רוצה בקיומו לענין חמץ אינו חמור כמו לענין עבודה זרה ויין נסך, ואיסורו לענין חמץ הוא מטעם הנאה

המוכר, [והיינו מה שקורין כהיום בלשונם לעשות ארדער (באשטעלונ"ג)], והפירמא של המוכר שהוא עכו"ם מתחייב על אותה החמץ הנפסק למוכרו ולשלוח לו בזמן המיועד, והדבר בין הצדדים שהמכירה הוא כפי שער שבשוק של היום, ונקבע זמן קבלת החמץ לאחר הפסח, אם רשאי לעשות כן.

ורענין אם עובר הישראל על כך חמץ שהזמין אצל העכו"ם על לאחר פסח משום כל יראה, כבר הבאנו בדברינו לעיל (נלאו דבל ימלא לו ה"י), שמבואר בדבריהם ובפוסק על הפירות וסחורה אף באופן שמועיל הקנין על פי דין תורה או מחמת מנהג והוי בכלל קנין סיטומתא (תו"ם סי' ר"א ס"א), מכל מקום אין הקנין על סחורה מיוחד, ואין כאן רק קנין של התחייבות בין המוכר והלוקח, שחייב למכור לו מאותו מין שהוזמן אצלו כך וכך כפי הזמנתו, וראיה לזה שהרי יכול המוכר עכו"ם למכור כל הסחורה שברשותו לאדם אחר, ולמכור לישראל אחר הפסח סחורה אחרת שיקנה מאחרים. וכיון שאין כאן סחורה מיוחד שיחול הקנין עליהו ויהא קנוי לישראל, לא חשיבא על ידי זה חמצו של ישראל, וממילא לפי זה אין הישראל עובר בכל יראה, ואינו חייב בביעורו [ואין הכי נמי דבאופן דקנה חמץ מיוחד, יש לדון דחייב עלה משום כל ימצא וחייב בביעורו עיי"ש].

אבל מכל מקום דנו האחרונים בדבריהם בנידון זה לאוסרו מטעם אחר, והוא מדין רוצה בקיומו של חמץ, וכמו שמבואר בשו"ת בית שלמה (או"ח סי' פ"ג) דגם לפי מסקנת המקור חיים הנ"ל דדין רוצה בקיומו לענין חמץ אינו חמור כמו לענין עבודה זרה ויין נסך, ואיסורו לענין חמץ הוא מטעם הנאה